

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

Počátky hudebního školství v Týně nad Vltavou

Vedoucí práce: Mgr. Karel Ochozka

Autor práce: Martina Sudová

Studijní obor: Pedagogika volného času (KS)

Ročník: 3.

2015

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum 6. 3. 2015

.....

Motto: Snaha poznat a vyložit dějiny čehokoliv je přirozeným projevem historického zájmu jako legitimní složky takřka každého kognitivního úsilí.

(FUKAČ, J.; TESAŘ, S.; VEREŠ, J.: Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti.)

Poděkování

Děkuji tímto Mgr. Karlu Ochozkovi za metodickou pomoc, trpělivost a cenné rady při zpracování této bakalářské práce.

V Týně nad Vltavou, 6. 3. 2015

.....

OBSAH

ÚVOD	5
1 Počátky hudebního školství na území českého státu	7
1.1 Hudební školství v období renesance a humanismu	9
1.2 Hudební školství od poloviny 17. stol. do poloviny 19. stol.	12
1.3 Hudební školství od poloviny 19. stol. do 40. let 20. stol.	15
1.4 Hudební školství od 40. do 70. let 20. stol.	19
2 Počátky vltavotýnského hudebního školství.....	21
2.1 Samostatné hudební školství v Týně nad Vltavou	34
2.2 Historie hudební školy v Týně nad Vltavou	40
3 Literátské bratrstvo v Týně nad Vltavou	44
4 Zpěvácký spolek Puchmír	48
ZÁVĚR	53
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	55
PŘÍLOHY	60

ÚVOD

Téma své práce, počátky hudebního školství v Týně nad Vltavou, jsem zvolila z několika důvodů. Základní zdroje mé inspirace mohu shrnout do čtyř bodů:

- 1/ Tato problematika nebyla dosud badatelsky uchopena. Informace jsou pouze kusé a roztroušené po mnoha sekundárních pramenech, chybí jejich souhrnné zpracování.
- 2/ Pracuji jako vedoucí Městského muzea Týn nad Vltavou, komplexní zpracování tohoto tématu je přínosem pro naši instituci i výchozím zdrojem pro následnou badatelskou činnost.
- 3/ Mým záměrem je následné publikování badatelských výsledků této práce knižní formou a formou statí v odborných časopisech.
- 4/ Predikuji, že tato regionálně zaměřená práce přinese další část do mozaiky komplexního zpracování tohoto tématu pro celou oblast jižních Čech a pomůže osvětlit vývoj hudební pedagogiky v širším měřítku.

Cílem mé práce je popis a shrnutí veškerých dostupných regionálních pramenů, jejich analýza a případné objasnění rozdílných informací; dále komparace regionálního vývoje hudebního školství s obecným vývojem hudebního školství na území našeho státu.

Počátky hudebního školství v Týně nad Vltavou jsem uchopila ze tří pohledů: prvním počátkem je vznik první vzdělávací instituce v Týně nad Vltavou a následný vývoj místního školství. Druhým počátečním mezníkem je samostatná hudební výuka v tomto městě, tedy výuka hudby oddělená od obecného vzdělávacího systému; třetím je zrod současného stavu – vznik městské hudební školy, jejímž završením je stavba budovy Základní umělecké školy Karla Komzáka, někdejší Lidové školy umění, v níž škola působí doposud.

Pro přehled a objasnění problematiky jsem první část práce věnovala přehledu hudební pedagogiky na území českého státu, vymezila jsem ji časovým rámcem důležitým pro komparaci s hudebním školstvím v Týně nad Vltavou, tedy od období raného středověku do 70. let minulého století.

Druhou část tvoří historie vltavotýnského hudebního školství. Zvláštní pozornost je věnována nejvýznamnějším rukopisným památkám – vzácnému Vltavotýnskému graduálu z r. 1465 a dvěma kancionálům vltavotýnského literátského bratrstva, jejichž

rozporuplnou dataci se v této práci snažím objasnit. Podkapitolou je pak historie samostatné hudební školy v Týně nad Vltavou.

Dva samostatné oddíly jsou věnovány vltavotýnskému literátskému bratrstvu, které významným způsobem ovlivnilo hudební výchovu ve vltavotýnském regionu a zpěváckému (pěveckému) spolku Puchmír, který odchoval několik generací hudebníků.

Součástí práce jsou obrazové přílohy, pocházející z archivu Městského muzea Týn nad Vltavou, ze Státního okresního archivu v Českých Budějovicích a dalších institucí. Vzhledem k tomu, že se jedná o první ucelené zpracování regionální problematiky tématu a vzhledem k výše uvedeným cílům, jichž má tato práce dosáhnout, je práce rozsáhlejší, obsahuje celkem 101 stran včetně příloh.

Pro svůj výzkum jsem použila několik zdrojů. Pro objasnění vývoje hudební pedagogiky v Čechách to byly především práce Jiřího Fukače a kol.: *Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*, dále kniha Vladimíra Gregora a Tibora Sedlického: *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku* a e-learningový kurz Marie Slavíkové ze Západočeské univerzity v Plzni: *Úvod do hudební pedagogiky*. Tyto stěžejní zdroje jsem doplnila dalšími prameny včetně dostupných on-line zdrojů.

Pro výzkum regionální historie jsem měla možnost využít pouze dva publikované prameny: čtyřsvazkové dílo historika Josefa Sakaře: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí* a drobnou publikaci Vladimíra Lukše: *Muzikanti na Vltavotýnsku*. Jak uvádím výše, problematika hudebního školství v Týně nad Vltavou nebyla dosud zpracována, pokusila jsem se proto vytěžit primární zdroje. Bohužel se nedochovala kronika hudební školy. Kniha byla sice založena (pravděpodobně pochází již z r. 1948), ale nejsou v ní uvedeny žádné záznamy. Rovněž fond týnské hudební školy v SOkA České Budějovice není dochován. Pro přehled o učitelích, počtech žáků a činnosti školy jsem proto využila Pamětní knihu města Týna nad Vltavou II., Pokladní deník Kuratoria Městské hudební školy v Týně nad Vltavou z let 1939 – 1949, školní kroniky obecných škol a měšťanské školy, školní vysvědčení a další zdroje ze SOkA České Budějovice a archivu Městského muzea Týn nad Vltavou.

1 Počátky hudebního školství na území českého státu

Počátky institucionální hudební výchovy na území dnešního Česka je nutno hledat v době, kdy na území našeho státu proniká křesťanství. Jeho nedílnou součástí je liturgický zpěv. Na území Velké Moravy se dostává prostřednictvím byzantské misie slovanských věrozvěstů Konstantina a Metoděje r. 863. Slovanská liturgie se dále šíří z Velké Moravy do dalších částí Evropy.

Na území současných Čech, kde převládala liturgie latinská, je za první školu, v níž se vyučovalo latinskému liturgickému zpěvu, považována škola v Budči (10. stol.).¹

Hudba jako taková má ovšem daleko hlubší kořeny, vznikla již v prehistorických dobách napodobováním zvuků přírody, pravděpodobně se vyvíjela zároveň s řečí.

„I když o původu hudby nevíme s určitostí prakticky nic (než že je nejspíš stejně stará jako lidstvo samo...), předpokládáme, že už nejstarší hudební projevy vykazovaly bezprostřední vazbu s přírodou; kouzelníci a šamani se pokoušeli pomocí nějak artikulovaného zvuku navázat kontakt s přírodními silami a tím způsobem je ovlivnit ve prospěch své tlupy.“²

„Hudba není jen lidským výtvořem, ale sama se naopak podílí na antropogenezi, tedy na zrodu a formování člověka... Ve styku s hudbou člověk... probouzí a kultivuje nejen svůj smysl pro hudbu, ale šířeji svůj smysl pro krásu. Otevírá si zvláštní způsob osvojování světa, učí se vyjadřovat a sdělovat výsledky tohoto osvojování.“³

K našemu tématu nás však bude především zajímat, kdy začala být hudba cíleně předávána formou výuky.

J. Fukač se domnívá, že: *„O počátcích a historicky vzdálenějších vývojových stádiích hudebně pedagogického myšlení lze nepochybně hovořit jako o předvědeckých stádiích... starší podoby hudební pedagogiky můžeme jen obtížně rekonstruovat z rozmanitých výkladů.“⁴*

1 Srov. GREGOR, V.; SEDLICKÝ, T.: Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku. 2. vydání. Praha: Supraphon, 1990, s. 11; srov. SLAVÍKOVÁ, M.: Úvod do hudební pedagogiky. E-learningový kurz. Plzeň: Západočeská univerzita, 2006, s. 2.

2 PARSCH, A.; PIÑOS, A.; Šťastný, J.: Náhoda, princip, systém, řád. Poznámky k odrazu přírody v současné hudbě. Brno: Janáčkova akademie múzických umění, 2004, s. 15.

3 POLEDŇÁK, I.: Smysl hudby a smysl pro hudbu. Estetická výchova, 1983/84, č. 2., s. 45.

4 FUKAČ, J.; TESAŘ, S.; VEREŠ, J.: Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 38 – 39.

M. Slavíková naproti tomu uvádí, že: „*Veškerému bytí hudby je vlastní pedagogická dimenze... hudební kultura je od svých historických prvopočátků neustále předávána z generace na generaci.*“⁵

Dále navazuje na I. Poledňáka a rozlišuje hudební výchovu podle způsobu předávání na funkcionální a intencionální.

- „*Funkcionální hudební výchova je označením pro proces nezáměrného, bezděčného působení hudby ve společnosti na lidského jedince. Jedná se o běžné „fungování“ hudby, např. o osvojování zpěvu v rodině, v různých mimoškolních kolektivech, napodobování nahodilých vzorů zpěváků populární hudby; zdrojem poslechových zkušeností je ve funkcionálním hudebně výchovném procesu příjem hudby z hromadných sdělovacích prostředků apod.*
- *Intencionální hudební výchova je organizována a probíhá v určitých hudebně výchovných systémech - školách, kurzech atd. - s konkrétním učitelem a se záměrně stanoveným plánem, učivem, vzdělávacím postupem, učebními pomůckami. Intencionální hudební výchovou rozumíme jak všeobecnou hudební výchovu na nehudebních školách, tak i specializovanou hudební výchovu a vzdělávání na základních uměleckých školách, konzervatořích, hudebních akademiích nebo ve studiu muzikologie.*“⁶

Pro naše téma je tedy důležitá výše zmíněná druhá forma, intencionální hudební výchova - záměrné a organizované předávání hudby vzdělávacím procesem.

Jak je výše uvedeno, na počátku hudební výchovy stály církevní instituce, jejichž úkolem bylo vyučovat liturgický zpěv a zajistit tak kontinuitu pěvecké činnosti. „*Novým typem obecně zaměřené výchovně vzdělávací instituce se pak staly klášterní školy, k nimž postupně přibýly školy ve městech (vesměs rovněž spravované církví)...*“⁷ Vedle chrámového zpěvu získávali žáci těchto škol také poznatky středověké hudební teorie. „*Lze předpokládat, že se osvojování těchto hudebních*

5 SLAVÍKOVÁ, M.: Úvod do hudební pedagogiky. E-learningový kurz. Plzeň: Západočeská univerzita, 2006, s. 1.

6 SLAVÍKOVÁ, M.: Úvod do hudební pedagogiky. E-learningový kurz., Plzeň: Západočeská univerzita, 2006, s. 1.

7 FUKAČ, J.; TESAR, S.; VEREŠ, J.: Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 46.

zkušeností a dovedností odehrávalo v rámci tradičně fungující interakce mistr – žák (učedník).“⁸

V průběhu středověku dochází v hudebním vzdělávání k výrazným změnám. V. Gregor uvádí, že k důležité reformě zpěvu došlo na našem území ve 13. stol. v důsledku zřízení prvního pěveckého sboru v Chrámu sv. Víta v Praze: „*Děkan Vít tam zřídil první pěvecký sbor u nás, složený z vikářů, a placený sbor bonifantů, složený z chlapců. Ten byl pak koncem století napodoben dvanáctičlenným sborem bonifantů při chrámu na Vyšehradě.*“⁹ První kantor při chrámu sv. Víta, jistý Chvalek, je uváděn v druhé polovině 14. stol., v době vlády Karla IV., velkého příznivce českých pěveckých škol.¹⁰

V souvislosti s výrazným středověkým vzestupem třetího stavu, měst, dochází k rozvoji hudebního školství. Vedle klášterních škol jsou na vzestupu školy kapitulní a farní. Vyučuje se zde sedmeru svobodných umění: triviu – gramatika, rétorika, dialektika; a kvadriviu – aritmetika, geometrie, musica, astronomie. Středověk „*přetvořil zvláštním způsobem antickou vzdělávací soustavu a zdůraznil v jejím rámci i postavení hudební výchovy*“.¹¹

1.1 Hudební školství v období renesance a humanismu

Období renesance a humanismu nastoluje rozpad feudálního systému, který s sebou nese rovněž reorganizaci středověkého školského systému. Přední pozici ve městech zaujímají tzv. partikulární školy (školy zřizované městy jako příprava pro další studium). Výraz partikulární škola označuje školu nižší, poskytující dílčí vzdělání: psaní, čtení, počty, náboženství a latinskou gramatiku.

Změny společenského systému se promítají i do hudební výchovy. Hudba začíná být pojímána jako tzv. krásné umění. Nejedná se již výlučně o hudbu funkční (ať už

⁸ FUKAČ, J.; TESAŘ, S.; VEREŠ, J.: *Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 47.

⁹ GREGOR, V.; SEDLICKÝ, T.: *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. vydání. Praha: Supraphon, 1990, s. 11.

¹⁰ Srov. GREGOR, V.; SEDLICKÝ, T.: *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. vydání. Praha: Supraphon, 1990, s. 11.

¹¹ FUKAČ, J.; TESAŘ, S.; VEREŠ, J.: *Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 47.

chrámovou, taneční, ceremoniální atd.), která sice ještě převažuje, ale hudba se více otevírá veřejnosti – prostřednictvím různých forem veřejných vystoupení, koncertů, divadel apod.

V souvislosti s rozvojem partikulárních škol začínají ve městech vznikat tzv. literátská bratrstva (literát = kdo rozumí hudbě, tj. je hudebně gramotný). Nejčtenějším obdobím jejich zrodu je rozmezí let 1520 – 1620.¹² Vedoucím sborů na literátských kůrech se stávají ve většině případů právě kantoři partikulárních škol. České kantorství, které má pro budoucnost mimořádný význam pro českou kulturu, se rozvíjí právě v součinnosti s literátskými bratrstvy. „*Fakt, že se v češtině vžilo jako označení učitele vůbec slovo kantor (z latinského cantor = zpěvák), byl zapříčiněn právě mimoškolní hudební činností...*“¹³ Zpětnou vazbou literátských bratrstev je naopak skutečnost, že literáti finančně podporují partikulární školy a tvorbou kancionálů vytvářejí „*jakési pomůcky pro školní zpěv*“.¹⁴ Dochované kancionály jsou dnes významnými historickými památkami, město Týn nad Vltavou nevyjímaje (viz s. 45 této práce).

V jihočeském prostředí vznikla literátská bratrstva např. v Českém Krumlově (kol. r. 1490), Českých Budějovicích (konec 15. stol.), Prachaticích (založeno r. 1570 z vůle Viléma z Rožmberka). Jak vypadalo složení literátského sboru dokumentuje např. vzácný obraz z Prachatic z r. 1604, dnes součást stálé expozice Prachatického muzea. Obraz popisuje Karel Konrád v publikaci *Dějiny posvátného zpěvu staročeského*: „*Na liter. kůru v děkanském chrámu prachatickém chová se podnes velký obraz takový, jehož původ lze hledati daleko v XVI. věku. Spatřujeme na něm vnitřek děk. chrámu, před hlavním oltářem stojí před 5 pulpity sbor literátský od nejmladších pacholat až do šedivých a bradatých kmetů, kteří v tmavých pláštích s bílými límci se tu vyobrazují, ani právě zpívají z pěti vyložených kancionálů. Jest na těch živých tvářích a ústech viděti, že z celé duše jsou oddáni poctě Boží.*“¹⁵ /Příloha I./

V téže publikaci nalezneme rovněž soupis míst, kde se dochovaly stanovy, tedy kde před r. 1620 existovala literátská bratrstva. Na českém území to jsou (abecedně): Český Brod, České Budějovice, Hradec Králové, Chlumeck nad Cidlinou, Jablonné nad

¹² Srov. GREGOR, V.; SEDLICKÝ, T.: *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. vydání. Praha: Supraphon, 1990, s. 13.

¹³ FUKAČ, J.; TESAŘ, S.; VEREŠ, J.: *Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 50.

¹⁴ GREGOR, V.; SEDLICKÝ, T.: *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. vydání. Praha: Supraphon, 1990, s. 13.

¹⁵ KONRÁD, K.: *Dějiny posvátného zpěvu staročeského od 15. věku do zrušení literátských bratrstev*. I. díl, XV. věk a dějiny literátských bratrstev. Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1893, s. 171.

Orlíčkou, Jaroměř, Litomyšl, Mladá Boleslav, Polička, Police nad Metují, Praha (kostely sv. Vojtěcha v Podskalí a sv. Valentina), Prachatice, Sadská a Žebrák.¹⁶ Bohužel publikace nezmiňuje existenci literátského bratrstva v Týně nad Vltavou, přestože bylo založeno již v 16. stol. (viz s. 45 této práce) a první prokazatelnou zmínku o něm máme k r. 1613. Příčinou je absence stanov.

V katolickém prostředí jsou hlavními nositeli hudební výchovy katolická školská zařízení, zejména školy a koleje spravované piaristy.¹⁷

16. století obecně je obdobím, kdy vznikají souhrnné pedagogické koncepce, které již usilují o zavedení všeobecného vzdělání, v němž je zahrnut výchovný účinek hudby a zpěvu.¹⁸ Nejstaršími naukami zpěvu, zahrnujícími veškerou hudební teorii své doby, jsou dva traktáty z českobratrského prostředí: *Musica*, tj. Knížka zpěvákům náležitě zprávy v sobě zavírající biskupa Jana Blahoslava (poprvé vydána v Olomouci r. 1558) a *Muzika*, tj. Zpráva k zpívání náležitá Jana Josquina (z r. 1561). O důležitosti liturgického zpěvu svědčí nebývalý početní nárůst kancionálů, za všechny jmenujme např. Žlutický kancionál (1558), Klatovský kancionál (1560), Šamotulský kancionál (1561) Táborský kancionál (1587), Sedlčanský kancionál (poč. 17. stol.) a další.¹⁹

K průkopníkům všeobecného vzdělání, přístupného všem vrstvám, náležel Jan Amos Komenský, pedagog a biskup Jednoty bratrské. (Pro upřesnění uvádím, že J. A. Komenský má souvislost s historií města Týna nad Vltavou a místní sborem Jednoty bratrské – pocházela odtud jeho třetí manželka Jana Gajusová.) Komenský se ve svých pedagogických dílech kromě jiného věnuje také hudbě. Výuka hudby je jednou z metod jeho požadavku přirozenosti a názornosti vyučování. „*Komenský jako vyspělý hudebník usiloval o to, aby výchova ke zpěvu a hudbě byla začleněna do všech čtyř proponovaných výchovných šestiletých cyklů (mateřská škola – výchova v rodině, základní škola s národním jazykem, latinská škola gymnaziálního typu, akademie jako vysoké školy), a to přiměřeně věkovým kategoriím.*“²⁰ Komenský chápal prospěšnost hudby při výuce i v každodenním životě, napsal: „*Musica maxima nobis naturalis est*

¹⁶ Srov. KONRÁD, K.: *Dějiny posvátného zpěvu staročeského od 15. věku do zrušení literátských bratrstev*. I. díl, XV. věk a dějiny literátských bratrstev. Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1893, s. 163 - 165.

¹⁷ Srov. FUKAČ, J.; TESAR, S.; VEREŠ, J.: *Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 51.

¹⁸ Srov. FUKAČ, J.; TESAR, S.; VEREŠ, J.: *Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 51.

¹⁹ Viz Souborný katalog ČR, www.caslin.cz

²⁰ FUKAČ, J.; TESAR, S.; VEREŠ, J.: *Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 51.

– *Hudba je nám nejpřirozenější.*²¹ V Komenského knize *Orbis pictus* nalezneme vyobrazení tehdejších hudebních nástrojů /Příloha II./, hudbou se zabývá rovněž v dílech *Didactica magna* nebo *Informatorium školy mateřské*. Didaktické zásady J. A. Komenského se v hudební pedagogice uplatňují i v pozdějších obdobích, například v roce 1958 vychází publikace Adolfa Cmírala *Hudební didaktika v duchu zásad Jana Amose Komenského*, „...*kde se pokusil frontálně promítnout Komenského pedagogické ideje do soudobé systematiky hudební pedagogiky*“.²² J. Fukač ovšem podrobuje toto dílo kritice, uvádí, že se zde A. Cmíral dopustil chyby, neboť vytvořil „krátké spojení“ mezi staršími poznatky a současným stavem oborového poznání.

1.2 Hudební školství od poloviny 17. stol. do poloviny 19. stol.

V pobělohorském období se ve školách vedle zpěvu stále více rozvíjí také výuka instrumentální hudby. Svědectví o tom přináší např. anglický spisovatel Charles Burney ve svém *Hudebním cestopisu* 18. věku, kde zmiňuje hudební výuku ve všech školách ve městech i na malých vsích.²³ „*Vznikly již vyhraněné typy učebnic kompozice, jednotlivých hudebně teoretických disciplín a hudebně interpretačních odvětví.*“²⁴

Hudba hrála velkou roli i v životě samotného kantora, který se svými žáky vystupoval při různých slavnostních příležitostech, oslavách, svátcích a hudba byla jedním ze zdrojů jeho skromné obživy. Kantor na „*škole učil hudbě denně, zpíval s dětmi i mimo zvláštní hodiny zpěvu v ostatních předmětech, vždyť musil stále něco připravovat pro chrám i vrchnost, musil koledovat a jinak zpěvem vydělávat*“.²⁵ Kantor byl tedy hlavním nositelem hudebního vzdělání, zejména na venkově. „*Býval zpravidla dovedným hudebníkem, ovládajícím několik nástrojů. Jelikož bylo přední povinností jeho zastávati úřad varhaníka, pěstoval hlavně církevní hudbu; mimo to však scházíval se s farářem a úředníky k provozování komorní hudby. Poněvadž pak sobotales a*

²¹ SLAVÍKOVÁ, M.: *Úvod do hudební pedagogiky. E-learningový kurz*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2006, s. 3.

²² FUKAČ, J.; TESAŘ, S.; VEREŠ, J.: *Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 34.

²³ Srov. GREGOR, V.; SEDLICKÝ, T.: *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. vydání. Praha: Supraphon, 1990, s. 17

²⁴ FUKAČ, J.; TESAŘ, S.; VEREŠ, J.: *Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 49.

²⁵ GREGOR, V.; SEDLICKÝ, T.: *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. vydání. Praha: Supraphon, 1990, s. 17.

*ostatní skrovné příjmy jeho sotva stačily na nejnnutnější životní potřeby, cvičil učitel hlouček hochů ve hře na různé nástroje smyčcové i dechové a hrával s nimi v hospodách k tanci.*²⁶

Velkého významu nabývala výuka hudby v církevních vzdělávacích institucích – řádových kolejích či klášterních školách, kde měla hmotně lepší podmínky, naproti tomu ale byla z velké části odtržena od lidové tvorby. Existují zprávy o tom, že v jezuitských a piaristických kolejích byla provozována velká oratoria a divadelní hry s hudbou. Vyučovalo se také v klášterních či kostelních fundacích (nadačních institucích pro hudebně nadané žáky, nejčastěji z nejhudších poměrů). *„Znamé fundace byly například v Brně při augustiniánském klášteře (od r. 1648), dále v Mikulově (od r. 1652) a Kroměříži (od r. 1688).*²⁷

Ve městech jsou zřizována místa městských hudebníků, např. věžních trubačů. *„Tradice hudebně výchovného působení českých barokních kantorů na venkově, v klášterních školách jezuitských a piaristických, ve fundacích klášterů a kostelů, v hudbách zemských a městských trubačů a pozounistů byla v 17. a 18. stol. zárodkem nebyvalého rozkvětu české hudebnosti, z níž těžila jako z vzácného odkazu česká hudba následujících století.*²⁸

Od druhé poloviny 17. stol. také narůstá počet hudebníků ve šlechtickém prostředí, jsou zakládány četné zámecké kapely, velkého rozmachu nabývá hudba na panovnických a šlechtických dvorech. Za všechny zmiňuji jen na okraj např. Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdruzic, který byl znamenitým hudebníkem a hudebním skladatelem a na svém hradě Pecka měl vlastní orchestr, s nímž veřejně koncertoval; nebo v našem jihočeském prostředí Rožmberskou kapelu, která působila na dvorech Viléma z Rožmerka a Petra Voka z Rožmberka (Českém Krumlově a Třeboni) v l. 1552 – 1602.

„Renesanční kapely při panovnických a knížecích dvorech existovaly již v 15. století např. ve Francii, rakouském Innsbrucku aj. Tehdy však v nich převažovali zpěváci... Císařská kapela Rudolfa II. měla kromě 20 trubačů a dalších hudebníků chlapecký sbor a 45 zpěváků. Později se tento poměr změnil - např. Rožmberská kapela v Českém Krumlově a Třeboni i Harantova na Pecce byly již čistě

²⁶ Z KOLOVRAT, B.: Václav Friml, venkovský učitel, hudebník. *Český lid*, 1912, roč. 22, s. 444.

²⁷ GREGOR, V.; SEDLICKÝ, T.: *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. vydání. Praha: Supraphon, 1990, s. 19.

²⁸ SLAVÍKOVÁ, M.: *Úvod do hudební pedagogiky. E-learningový kurz*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2006, s. 4.

instrumentální.“²⁹

18. století je charakterizováno významnými reformami školského systému. Začala se formovat moderní podoba všeobecného vzdělávacího školství. V r. 1774 začal v habsburské monarchii platit nový školský řád, Allgemeine Schulordnung a metodika Methodenbuch, vypracované pedagogem Johannem Ignazem Felbigerem. „Pro města zřídil školy německé (normální i hlavní), tj. školy pro příslušníky živností a průmyslu, na venkově pak školy triviální pro děti poddanských rodičů.“³⁰ Ovšem racionalistické myšlení oslabilo chápání významu hudby, reálné vyučovací předměty začaly konkurovat hudební výchově. To se projevilo ve stagnaci hudebnosti, proto dokonce někteří představitelé národního obrození považovali období tereziánských a josefínských reforem za období úpadku obecné hudebnosti. Nastalo období tzv. bojů o hudební výchovu.³¹

Na novou situaci nejrychleji reagovaly německy mluvící země. Například známý švýcarský pedagog Johann Heinrich Pestalozzi (1746 – 1827), který našel nové zdůvodnění role hudební výchovy pro rozvoj člověka: osvojování „zvukové komunikace mělo spočívat na rozvíjení řečové i hudební schopnosti“.³²

„Českou paralelou pestalozziiovského myšlení byly praktické i teoretické snahy českého učitele a hudebníka Jakuba Jana Ryby (1765 – 1815).“³³ V prostředí venkovské školy však nemohl zcela rozvinout své myšlenky o významu hudby, teorie i hudební didaktiky. V předmluvě Kancionálku pro českou školní mládež z r. 1808 např. Ryba zapsal k významu hudební výchovy: „Řízení zanedbaného a zpustlého synka nebo děvčátka, vzdělání řeči zpěvem, vytrhnutí z rukou nemotorných, hanebných a oplzlých písni, které mezi vyrostlejší venkovskou jak městskou, tak sedlskou mládeží až potud na hanu a potupu každé obce, v níž se to trpí, panují.“³⁴

²⁹ Sbor SILOE. Malý slovníček hudebních výrazů [online]. [cit. 17. 11. 2014]. Dostupné z: <http://www.sbor.webzdarma.cz/slovník%20hudby/WXZ_slovník.htm#z%C3%A1meck%C3%A9%20kapele/>.

³⁰ GREGOR, V.; SEDLICKÝ, T.: *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. vydání. Praha: Supraphon, 1990, s. 22.

³¹ Srov. FUKAČ, J.; TESAŘ, S.; VEREŠ, J.: *Hudební pedagogika. Koncepte a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 53.

³² FUKAČ, J.; TESAŘ, S.; VEREŠ, J.: *Hudební pedagogika. Koncepte a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 54.

³³ FUKAČ, J.; TESAŘ, S.; VEREŠ, J.: *Hudební pedagogika. Koncepte a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 61.

³⁴ GREGOR, Vladimír; SEDLICKÝ, Tibor: *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. vydání. Praha: Supraphon, 1990, s. 25.

Dále můžeme zmínit např. německého filozofa a teoretika obecné pedagogiky Johanna Friedricha Herbarta (1776 – 1841), který kladl důraz na mravní výchovu a spatřoval důležitou roli hudby při formování jedincova charakteru.³⁵

Pro vývoj české pedagogiky byl důležitým milníkem vznik odborně zaměřených hudebních škol. V roce 1811 byla založena pražská konzervatoř. Iniciátory jejího vzniku se stala vlastenecká šlechta, která r. 1808 vydala prohlášení o nutnosti organizace hudebního života a r. 1810 založila Jednotu pro zvelebení hudby v Čechách.³⁶ „Zpočátku se na ní učilo hře na housle, violu, violoncello, kontrabas, flétnu, hoboj, klarinet, fagot, lesní roh, trubku a pozoun. Roku 1815 přibyl zpěv, roku 1830 harfa a roku 1888 sólový klavír. V roce 1890 byla s konzervatoří spojena tzv. Varhanická škola. Studijní doba trvala 6 let, na varhanním oddělení 3 roky.“³⁷

Roku 1830 vznikla pražská varhanická škola (nejprve jednoletá, později dvouletá), r. 1881 také v Brně (jejím tvůrcem byl Leoš Janáček; od r. 1919 transformovaná na brněnskou konzervatoř). Tyto školy byly nejvyšší možnou metou dosaženého hudebního vzdělání, neboť v hudební pedagogice nebylo dosud rozlišováno mezi středním a vysokým školstvím.

1.3 Hudební školství od poloviny 19. stol. do 40. let 20. stol.

V roce 1851 se poprvé objevuje výraz „hudební pedagogika“ (musikalische Pädagogik) v díle Gustava Schillinga (1805 – 1880) *Musikalische Didaktik oder die Kunst des Unterrichts in der Musik*. V německých hudebních slovnících se objevují po r. 1830 první hesla vztahující se k výuce hudební výchovy (metoda, učitel hudby apod.). Podobné procesy se formují i mimo německou jazykovou oblast, problém je ovšem, že historie hudební pedagogiky není ve většině zemí náležitě zpracována.³⁸

³⁵ Srov. FUKAČ, Jiří; TESAŘ, Stanislav; VEREŠ Jozef: *Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 55.

³⁶ Srov. GREGOR, Vladimír; SEDLICKÝ, Tibor: *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. vydání. Praha: Supraphon, 1990, s. 26.

³⁷ Sbor SILOE. Malý slovníček hudebních výrazů [online]. [cit. 17. 11. 2014]. Dostupné z: <http://www.sbor.webzdarma.cz/slovníček%20hudby/K_slovníček.htm#Konzervatoř%20v%20Praze%20A0>.

³⁸ Srov. FUKAČ, J.; TESAŘ, S.; VEREŠ, J.: *Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 55.

V červnu r. 1848 vydal Karel Amerling, ředitel 1. české hlavní školy v Praze, tzv. Návrh pro národní školy, který obsahoval požadavek jednotné národní školy. Tento jeho návrh se nedočkal realizace, pro vývoj hudební výchovy je však významný z toho důvodu, že Amerling začal připravovat učitele zpěvu podle tohoto Návrhu. V roce 1851 pak ministerstvo kultury rozhodlo, že na varhanickou školu v Praze mají povinně docházet na hodiny hudební výchovy posluchači obou pražských učitelských ústavů (českého i německého). V roce 1863 byla hudební výchova definitivně přenesena na učitelské ústavy.³⁹

27. 6. 1850 bylo nařízením zemského úřadu legalizováno soukromé hudební školství. Od tohoto data si mohli soukromí pedagogové zřizovat vlastní hudební školy.⁴⁰ Vznikly nové soukromé hudební školy, legalizace se dočkaly i instituce zřízené před tímto datem: např. Prokschův hudební ústav v Praze (od r. 1831), Gottfried Rieger v Brně (od r. 1828). „*Statistiky z r. 1861 mluví o počtu 40 hudebních ústavů v Čechách a na Moravě.*“⁴¹

60. léta 19. století znamenala rozkvet společenské éry českého národa. Říjnovým diplomem (1860) bylo povoleno zakládání českých spolků, vydávání tiskovin, povoleno shromažďování atd. To mělo velký význam i pro rozvoj hudby a českého hudebního života.

Objevují se první snahy o organizaci české hudební výchovy a první hudebně-teoretické práce. Prvním autorem se stal Josef Leopold Zvonař (1824 – 1865). „*Spojil zájem o specializovanou hudební výchovu se snahou posílit hudební výchovu jako součást všeobecné výchovy. Zvonař se rovněž zabýval didaktikou školního zpěvu a upřesnil i pojem hudební výchova (stať Hudební vychovávání v časopise Slavoj, 1863 – 1864)... Od 80. let 19. století se snažil inovovat pojetí školské hudební výchovy (hlavně zpěvu) Leoš Janáček, a to díky své mnohaleté činnosti na učitelském ústavu v Brně.*“⁴²

Roku 1868 byl vydán Nový školský zákon. Byla stanovena povinná osmiletá školní docházka pro děti do 14 let (5 let škola obecná, 3 roky škola měšťanská). Namísto doposud dvouletých učitelských ústavů byly zavedeny čtyřleté. „*Rokem 1869*

³⁹ Srov. GREGOR, V.; SEDLICKÝ, T.: *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. vydání. Praha: Supraphon, 1990, s. 32 - 33.

⁴⁰ Srov. GREGOR, V.; SEDLICKÝ, T.: *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. vydání. Praha: Supraphon, 1990, s. 34.

⁴¹ GREGOR, V.; SEDLICKÝ, T.: *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. vydání. Praha: Supraphon, 1990, s. 43.

⁴² FUKAČ, J.; TESAR, S.; VEREŠ, J.: *Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 62.

*byl zaveden zpěv jako povinný předmět do škol obecných, měšťanských a nižších reálných po jedné vyučovací hodině týdně.*⁴³

Pokud ovšem nahlédneme do některého sekundárního obecného zdroje, můžeme dedukovat, jaké postavení měla hudební výchova v rámci vyučovaných předmětů. Např. Ottův slovník naučný uvádí k roku 1905 výuku zpěvu na jednom z posledních míst po náboženství, čtení, psaní, jazyku vyučovacím, počítání, přírodopisu, přírodopytu, zeměpisu, dějepisu a kreslení. Za zpěvem následují již jen ruční práce ženské a tělocvik, povinný pro chlapce a nepovinný pro dívky. Na měšťanských školách je toto obdobné.⁴⁴

Od 90. let 19. století vynikají v hudebním vývoji českých zemí čtyři tendence. *„Zprvé je třeba mluvit o kvantitativním růstu hudební produkce a reprodukce v českých a moravských krajích, za druhé je nutné si všimnout procesu profesionalizace a komercializace hudby (vyplývající z kapitalizace celé kultury), za třetí dochází k podstatnému slábnutí tradičních vlasteneckých inspirací (které jsou vystřídávány novými podněty), za čtvrté nastává rozpad homogenního celku české národní hudby na velmi jemně diferencované, v podstatě antagonistické proudy a skupiny.*⁴⁵ *„Od konce 19. stol. sílí snahy opřít zejména odborné pěvecké školení a metodiky houslové a klavírní hry o nové fyziologické poznatky.*⁴⁶ Vznikají analytické metody výuky hry na hudební nástroj. V našem prostředí jsou to zejména houslová škola Otakara Ševčíka a klavírní škola Viléma Kurze.

Významným pedagogem konce století byl po J. L. Zvonařovi a R. Nejedlém od osmdesátých let především Jan Malát (1843 – 1915), autor teoreticko-praktických učebnic pro hru na housle, klavír i další hudební nástroje.⁴⁷ Na počátku 20. stol. formoval koncepci hudební a estetické výchovy Otakar Hostinský (1847 – 1910).⁴⁸

K významným inovacím v obecné i hudební pedagogice pak dochází v rozmezí let 1900 – 1930. Toto období bývá nazýváno érou „reformní pedagogiky“. Vznikají např. ideje volné školy (Lev Nikolajevič Tolstoj), projektové vyučování Johna Deweye,

⁴³ GREGOR, V.; SEDLICKÝ, T.: *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. vydání. Praha: Supraphon, 1990, s. 42.

⁴⁴ Srov. Ottův slovník naučný. *Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. 24 díl. Praha: J. Otto, 1906, s. 642.

⁴⁵ GREGOR, V.; SEDLICKÝ, T.: *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. vydání. Praha: Supraphon, 1990, s. 53.

⁴⁶ FUKAČ, J.; TESAR, S.; VEREŠ, J.: *Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 56.

⁴⁷ Srov. GREGOR, V.; SEDLICKÝ, T.: *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. vydání. Praha: Supraphon, 1990, s. 54.

⁴⁸ Srov. FUKAČ, J.; TESAR, S.; VEREŠ, J.: *Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 62.

konstituuje se pedagogika jako věda o dítěti. V hudební pedagogice začíná být kladen důraz na výuku národních písní, obvykle v souvislosti s politickou situací a silícím nacionalismem. Česká hudební pedagogika se pak výrazně rozvíjí zejména po vzniku samostatného československého státu r. 1918. J. Fukač uvádí, že vznikly tři základní tendence:

1/ Aktivitu odborně fundovaných i teoreticky uvažujících a publicisticky činných praktiků (skladatelů, pedagogů, sbormistrů apod.), kteří chápali všeobecnou hudební výchovu komplexně (ne pouhý zpěv) a zaměřovali se zejména na intonační metody. Spor o intonační metody poté pokračoval až do druhé poloviny 20. století.

2/ Snahy o zdokonalení systému hudební výchovy, jež se opíraly o rychle se formující a stále výkonnější institucionální bázi. Sem náleží hudebně, pedagogicky či osvětově orientované spolky jako Hudební Marice Umělecké Besedy, Pěvecká obec československá, Společnost pro hudební výchovu atd., i muzikologické autority, např. Vladimír Helfert, autor pedagogického díla *Základy hudební výchovy na nehuděbních školách*, nebo Zdenek Nejedlý.⁴⁹ „*Nejedlý... brzy začal vytvářet na základě důkladné badatelské práce vlastní pojetí... namísto ideje obecného pokroku umění dosadil myšlenku těsného sepětí české hudby s demokratickými, pokrokovými společenskými hnutími; odtud vyplynulo položení vývojového těžiště českých hudebních dějin do epoch husitství a národního obrození.*“⁵⁰ (Ať už dnes vnímáme Nejedlého dílo v negativním nebo pozitivním slova smyslu). Tyto reformní snahy tedy byly dostatečně vědecky podloženy.

3/ Nové výsledky moderního hudebně pedagogického bádání, které byly publikovány a uplatňovány v praxi. V letech 1920 – 1941 vycházel časopis *Hudební výchova*, mezi lety 1928 – 1933 časopis *Hudba a škola*. Vzniklo několik odborných publikací, za všechny uvádím např. *Hudební pedagogiku* (2 díly, 1940 – 1943) Adolfa Cmírala.⁵¹ V roce 1934 je založena Společnost pro hudební výchovu. Jejím hlavním úkolem bylo „*zlepšit a zmodernizovat hudební výchovu ve školách a povýšit ji na integrální součást*

⁴⁹ Srov. FUKAČ, J.; TESAŘ, S.; VEREŠ, J.: *Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 63 - 64.

⁵⁰ LÉBL, V.; POLEDŇÁK, I.: *Hudební věda*. III. část. 1. Vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, s. 724 – 725.

⁵¹ Srov. FUKAČ, J.; TESAŘ, S.; VEREŠ, J.: *Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 65.

všeobecného školského vzdělání“.⁵² Společnost pro hudební výchovu byla československým projektem, usilovala však o výměnu zkušeností z oblasti hudební výchovy mezi pedagogy. V roce 1936 zorganizovala mezinárodní konferenci v Praze s širokou zahraniční účastí. Následně vznikla Mezinárodní centrála pro hudební výchovu se sídlem v Praze. Roku 1938 ukončila činnost Společnosti 2. sv. válka. Obnovena byla r. 1967 pod názvem Československá společnost pro hudební výchovu. Centrum již ale v Praze nikdy obnoveno nebylo. Roku 1953 byla založena při UNESCO Mezinárodní společnost pro hudební výchovu (ISME – International Society for Music Education). Pořádá pravidelné kongresy a semináře.⁵³

1.4 Hudební školství od 40. do 70. let 20. stol.

J. Fukač charakterizuje období po roce 1945 jako rozporuplné. Na jedné straně došlo k enormnímu vývoji profesionálního hudebního školství, po r. 1948 však vystaveného tlakům komunistické ideologie a totalitní moci. Pedagogika byla podřízena marxismu-leninismu, implantovanému ze Sovětského svazu.⁵⁴

Po r. 1945 měla československá hudební pedagogika ve světě značnou autoritu. V roce 1948, na pražském zasedání UNESCO, byl dán podnět k založení Světové organizace pro předškolní výchovu (OMEP). Pro město Týn nad Vltavou je tato skutečnost důležitá rovněž z důvodu, že zakládající členkou byla místní pedagožka Marie Bartušková (25. 8. 1900 Týn nad Vltavou – 18. 4. 1978 Praha). /Příloha III./ Marie Bartušková se po celý svůj život zabývala výchovou dětí předškolního věku. Až do vzniku školského zákona r. 1948, který vytvořil jednotnou státní školskou soustavu, byly mateřské školy legislativně odděleny od vzdělávacích institucí (škol). Marie Bartušková byla průkopnicí předškolního vzdělávání, zasloužila se o rehabilitaci předškolní pedagogiky. V roce 1948 vzniklo na pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze pracoviště pro předškolní výchovu, řízené Marií Bartuškovou. Byla vedoucí

⁵² SMETÁČKOVÁ, M.: ISME – International Society for Music Education, Mezinárodní společnost pro hudební výchovu. *Musica viva in schola: sborník z XVII. hudebně pedagogické konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2001, s. 16.

⁵³ Srov. SMETÁČKOVÁ, M.: ISME – International Society for Music Education, Mezinárodní společnost pro hudební výchovu. *Musica viva in schola: sborník z XVII. hudebně pedagogické konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2001, s. 16.

⁵⁴ Srov. FUKAČ, J.; TESÁŘ, S.; VEREŠ, J.: *Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 72.

kolektivu, který vytvořil první učebnici pro předškolní vzdělávání s názvem *Pedagogika předškolního věku*.

V poválečných letech byly založeny první vysokoškolské instituce: r. 1945 Akademie múzických umění v Praze, r. 1947 Janáčkova akademie múzických umění v Brně. V roce 1945 byl rovněž založen Výzkumný ústav pedagogický, kde působili také odborníci z oblasti muzikologie, např. Ivan Poledňák (který se stal spolu s Janem Budíkem autorem projektu nových osnov hudební výchovy na základních školách).

Československé hudebně umělecké školství se na jedné straně rozvíjelo, vznikaly kvalitní didaktiky i metodiky, na druhé straně se pozice hudební výchovy na všeobecně vzdělávacích školách střídavě oslabovala nebo upevňovala. Toto období vešlo do dějin hudební pedagogiky pod názvem „boje o hudební výchovu“. Svaz československých skladatelů dokonce r. 1956 svolal konferenci a uveřejnil protokol s názvem *Dokumenty boje o hudební výchovu*. V 60. letech pak v důsledku těchto snah došlo ke zlepšení, ale reforma školství v polovině 70. let postavení hudební výchovy opět oslabilo.

V r. 1961, s účinností od školního r. 1961 – 1962, vznikly podle nového školního zákona Lidové školy umění (LŠU), přetransformované z původních hudebních škol.

K dalším „bojům“ došlo v 80. letech minulého století, byly ovšem ideologicky odlišné od období 60. let. Zatímco boje 60. let měly zejména „obrozenecký“ charakter (důraz na hudebnost českého národa, sláva světově proslulých českých skladatelů apod.), ideologie 80. let kladla důraz na význam hudby při socializaci jedince – hledisko pedagogické, psychologické a sociologické.⁵⁵

V rovině teoretických výzkumů je věnována pozornost problematice hudebnosti a hudebních schopností. Rozvíjí se rovněž výzkum problematiky dějin hudební výchovy (např. Bohumír Štědroň, Miroslav Veleta a další). Na počátku svého vývoje pak stojí hudebně pedagogická komparatistika.⁵⁶

Tato etapa formování hudební pedagogiky od 40. let až do současnosti není dosud uzavřena.⁵⁷

⁵⁵ Srov. FUKAČ, J.; TESARŠ, S.; VEREŠ, J.: *Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 74.

⁵⁶ Srov. FUKAČ, J.; TESARŠ, S.; VEREŠ, J.: *Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 75.

⁵⁷ Srov. FUKAČ, J.; TESARŠ, S.; VEREŠ, J.: *Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, s. 72.

2 Počátky vltavotýnského hudebního školství

První škola vznikla v Týně nad Vltavou v druhé polovině 13. století. Panství Týn nad Vltavou náleželo v té době do majetku pražského biskupství. 22. 2. 1279 byl v Brně vysvěcen na českého biskupa Tobiáš z Bechyně, díky němuž došlo k prudkému rozvoji biskupských statků včetně Týna nad Vltavou. Tento biskup založil po r. 1280 v Týně nad Vltavou (nevelké osadě z počátku 11. stol.) nové městské centrum, tzv. Nový Týn. Jeho součástí se stal kostel sv. Christofora a v jeho blízkosti škola. „*Rozšířená část staré cesty pod kostelem sv. Christofora hostila záhy i školu, k valu těsně přilehlou, dům farní a špitál*“.⁵⁸ Po nástupu prvního arcibiskupa Arnošta z Pardubic (biskupem zvolen 1343, 30. 4. 1344 povýšen na 1. pražského arcibiskupa) byla při kostele sv. Christofora založena kolegiátní kapitula, složená z probošta, děkana a 3 kanovníků, která se stala centrem vzdělávání pro celou oblast Vltavotýnska. „*Sloužilo však toto zařízení nejen církvi, nýbrž bezpochyby velmi záhy i světské osvětě prostředkem kapitulní školy*“.⁵⁹ V této škole se vyučovalo latinskému jazyku, církevnímu zpěvu a jiným „*užitečným předmětům*“.⁶⁰ Tyto „užitečné předměty“ J. Sakař blíže nespecifikuje, můžeme předpokládat, že obsah vyučování tvořilo septem artes liberales nebo jeho část. Zde se tedy objevuje první zmínka o výuce hudby - církevního zpěvu. Budova školy stála pod hřbitovní zdi kostela sv. Christofora, směrem k řece Vltavě, přibližně v místech dnešního domu čp. 225.

K r. 1416 J. Sakař uvádí: „*Škola byla na starosti kanovníka – scholastika. Nelze nevšimnouti si i sboru žáků, který v této době opatroval Bohoslužby zpěvem umělým*“.⁶¹ Posledním známým kanovníkem je ke zmíněnému r. 1416 zaznamenaný jistý Mikuláš.⁶² Po období husitských válek přešla škola do světské správy, ale rektor nadále zůstával „*...služebníkem kostela. Zpěv a hudba kostelní na latinském choru byla jeho dílem... Výborným toho dokladem jest rektor Cvok z polovice století patnáctého. Roku 1465 dopsal nákladné graduale... vyzdobiv je iniciálkami, svědčícími o vzácném v malbě*

⁵⁸ SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. I. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1934, s. 10.

⁵⁹ SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. I. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1934, s. 13.

⁶⁰ SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. I. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1934, s. 95.

⁶¹ SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. I. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1934, s. 54.

⁶² srov. SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. I. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1934, s. 95.

mistrovství.⁶³ Tento graduál, původně ve sbírkách Diecézního muzea v Českých Budějovicích, je dnes součástí sbírek Jihočeského muzea v Českých Budějovicích. J. Sakař jej na dalších místech svých Dějin popisuje následovně: „*Vzácný latinský gradual z r. 1465 byl bezpochyby nejcenějším kusem latinského choru při týnském kostele sv. Christofora.*“⁶⁴ „*Nikdy neumenšené ceny jest krásný, latinský gradual. Psán jsa roku 1465 na 289 listech pergamenových in folio (pozn. in folio = největší formát, vzniklý přeložením jednoho archu papíru) od rektora školy městské Cvoka nákladem obce týnské, vyniká vkusně provedenými iniciálkami ladného koloritu, mimo četné, drobnější, ale stejně umělé a pro studium krojové nad jiné důležité. Péče o zachování jeho patrna jest z četných svědectví o sčítání listů a p. na zadní straně připsaných.*“⁶⁵ Graduál popsal rovněž PhDr. Vratislav Kulíř z Jihočeského muzea v Českých Budějovicích r. 1990: „*Vltavotýnský graduál byl označován pro dokonalé atributy písma i provedení notového zápisu (členěného rozmanitou škálou většinou figurálních iniciál) za dokonalou, neškolenému oku lahodící knižní památku jihočeské provenience gotického období. Jeho datování je dosud kategoricky uváděno rokem 1465 a za autora opisu latinského liturgického textu, notace, bohaté a složitě členěné iluminace, bývá uváděn rektor místní školy Cvok, který je prováděl na náklady vltavotýnské obce. 289 pergamenových listů (pravidelně v minulosti sčítaných, jak to dokladují přípisky v graduálu) v důkladné, umělecky zdobené kožené vazbě, přináší notový zápis v tzv. rombické notaci monumentálního typu, jež vznikla v českém kulturním prostředí a jež je vyvrcholením gotické notace odstraňující ne vždy působivou spodní vodící čáru not. Graduál byl uchován v kostele sv. Christofora (později sv. Jakuba) v Týně nad Vltavou a přes Diecesní muzeum se dostal do fondů Jihočeského muzea. Tento typ liturgických, bohoslužebných, knih nebýval v katolických chrámech (které v době jeho vzniku byly významnými středisky hudební kultury ve městech) něčím zvláštním, vždyť shrnoval (podle jednotlivých fází církevního roku se měnící) zpěvné texty intonované mezi epištolou a evangeliem zpravidla jáhnem na vyvýšeném místě (nebo knězem sestupujícím po přečtení epištoly po schodech s kazatelny) vrcholící v ozdobně melodickém Aleluja. Vltavotýnský graduál splňuje všechny zásadní potřeby katolické liturgie a vedle hudebně působivé*

⁶³ SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. I. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1934, s. 95.

⁶⁴ SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. I. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1934, s. 88.

⁶⁵ SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. I. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1934, s. 162.

stránky má neméně působivou stránku výtvarnou, projevující se zejména v bohaté výzdobě iniciál geometrickými, vegetativními a figurálními motivy, které často daleko přesahují vymezené pole kolem počátečního písmene a z korpusu iniciály jako z kmene stromu prorůstají rostlinné úponky, větve, celou popsanou stranou. Významný historik Týna nad Vltavou Josef Sakař považoval figurální miniatury menších iniciál v textu za pramen ke studiu odívání v 15. století. To je však jen počátek možností našeho poznání středověku skrze složitě strukturované knižní památky vrcholné gotiky. Zdánlivý realismus gotického uměleckého vidění, i přes figurální, ornamentální jednoduchost a jednoznačnost (po důkladném osvojení si znalostí o kulturních a duchovních proudech doby) se může zvrátit v pravý opak a nastolit nám složitý, do nadoblačných výšin mířící vnitřní svět tehdejšího člověka, hledajícího trvalé hodnoty lidské, mravní v rozbouřeném světě válkami, společenským násilím a zlobou; hledajícího opěrné body pro rozum a cit, pro praktické jednání a intimní prožívání. A zde jsme i v případě vltavotýnského graduálu přestoupili jen práh našeho poznávání věků minulých.⁶⁶

/Přílohy IV., V./

Zajímavou informaci, týkající se hudby renesančního období, nalzáme u J. Sakaře v souvislosti se sborem Jednoty bratrské v Týně nad Vltavou. Sbor zde vznikl kolem první třetiny 16. století, prvním známým správcem sboru byl Jan Načeradský (správce v l. 1537 – 1565). J. Sakař o něm píše, že byl „*duchovním básníkem z okruhu kancionálu Šamotulského. Zemřel v Týně 31. března 1565.*“⁶⁷ Šamotulský kancionál Jana Blahoslava, vydaný r. 1561 v Polských Šamotulech, je souhrnem duchovních písní a jedním z nejvýznamnějších dochovaných kancionálů Jednoty bratrské (viz s. 11 této práce).⁶⁸

V polovině 16. století je znám rektor městské školy Jakub Ursinus. K r. 1565 je uváděn rektor Jakub Starý, r. 1583 Pavel, r. 1607 Jan Svatomír Domažlický, r. 1613 Baltazar Parlagius. Městská škola byla v té době vedena v duchu protestantské konfese.⁶⁹

⁶⁶ Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsírka historická, výstřižek z blíže neurčeného zdroje, KULÍŘ, Vratislav: Vltavotýnský graduál.

⁶⁷ SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. I. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1934, s. 91.

⁶⁸ KVASNIČKA, E.: *Šamotulský kancionál. Duchovní písně Jana Blahoslava: po prvé v tento soubor shromážděné a v původním pořadu přetištěné z kancionálu šamotulského, který byl vydán L.P. 1561 péčí Jednoty českých bratří*. Píerov: [s. n.], 1934.

⁶⁹ Srov. SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. I. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1934, s. 95 - 96.

V r. 1600 je v Týně nad Vltavou také uváděna existence židovské školy. Tato škola bývá lokalizována na pravý vltavský břeh, do Nového Týna, při ústí Hlinského potoka do Vltavy.⁷⁰ Můžeme předpokládat, že součástí výuky byla rovněž hudba – duchovní písně, případně hudba židovské kultury. Vzhledem k tomu, že na počátku 17. stol. žily ve městě pouze 4 židovské rodiny, nebyla jistě škola početná.⁷¹ K velkému nárůstu židovského obyvatelstva ve městě ovšem došlo v druhé polovině 17. stol., kdy válkou zpustošené panství otevřelo své hranice židovským přistěhovalcům. V roce 1664 bylo ve městě již 22 domů se 122 židovskými obyvateli.⁷²

Ze 17. srpna r. 1622 se dochovala v arcibiskupském archivu zpráva P. Petra Loderekerera, který byl vyslán do Týna nad Vltavou k vyšetření náboženského stavu. V této zprávě se mimo jiné zmiňuje rovněž o týnské škole: „Škola není prostranná, obsahuje však aspoň světnici, kde se hoši učí a jinou malou studovnu s komorou.“⁷³ Zde byl Lodereker ubytován, jak vtipně píše: „Ubi ego interim dego, solus tamquam nicti corax in domicilio.“⁷⁴ (Kde zatím žiji jako havran ve svém hnízdě). „Kromě toho zbývají 2 světnice, kde nikdo nebydlí, avšak páni týnští proměnili je v sýpku... Hochů více školu navštěvuje, než bych byl doufal. Jest asi patnáct hochů, kteří znali dokonale latinsky psátí a čísti, ba i zpívati; většina ostatních se učí, kromě oněch, které zvoník učí, což zcela má se zameziti. Želeti jest, že tolik a tak nadaných má se zanedbávati. Učitelé nejsou vydržováni. Jenom jeden ženatý jakž takž řídí školu, jenž v náboženství více boří než staví a kdybych tohoto vyhnal, rozehnal bych celé stádo školské, že by se zase sotva dalo sehnati... (pozn. je pravděpodobné, že tato zmínka o učiteli se týkala výše zmíněného Baltazara Parlagia) vyskytají se učení mládenci, jak... předešlé neděle ke mně přišli tři, znamenití mužové, vousatí, z nichž jeden byl varhaníkem, maje hocha ssebou výborného diskantistu; prosili o službu, avšak jsouc ode mě propuštěni, odešli do Písku. Jsou-li katolíci, a kdybychom měli v kostele varhany, snadno dá se zavolati s nimi též onen varhaník. Což stane li se, jistě bude třeba opustiti školu, avšak kam potom, když fara jest zpustošena? Jest v sousedství fary dům, kde jsou dvě místnosti

⁷⁰ Srov. SUDOVÁ, M.: *Židovství na Vltavotýnsku*. Týn nad Vltavou: Město Týn nad Vltavou, 2003, s. 13.

⁷¹ Srov. SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. I. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1934, s. 186.

⁷² Srov. SUDOVÁ, M.: *Židovství na Vltavotýnsku*. Týn nad Vltavou: Město Týn nad Vltavou, 2003, s. 16.

⁷³ SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. I. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1934, s. 165.

⁷⁴ SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. I. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1934, s. 164.

*prázdné, jen kdyby okna a kamna se spravila, dosti bylo by místa pro mé studium. Aby kněz ve škole zůstával v hluku a reptání hochů studovat, je nemožné.*⁷⁵

Ve sbírce Městského muzea Týn nad Vltavou se dochovala zajímavá hudební památka z tohoto období: Kancionál, zpěvník adventní z r. 1647. Tento zpěvník byl cenzurován jezuitským kazatelem Antonínem Koniášem, jak je uvedeno na 1a listu rukopisnou poznámkou „CORREXIT P. ANT. KONIAS S. J. MISSIONAR/IUS“ a jak dále vyplývá z cenzurních zásahů zamazáním cenzurovaných míst tuší (fol. 43b, 87b, 88a, 101a). Kniha je vázána v dřevěných deskách s koženým přebalem. Notová osnova je čtyřlínková. Kancionál má bohatě zdobené iniciály. Autor je uveden iniciálami D. P. Z. P.⁷⁶ /Příloha VI./

V období před polovinou 17. stol. byl ve škole ustaven nový rektor Jiřík Jakobides Unčovský. R. 1652, při sňatku dcery Voršily, byl již mrtev, neboť je uváděn jako její otčím Václav Hvězda. Hvězdův syn, rovněž Václav, byl v Týně nad Vltavou r. 1686 varhaníkem.⁷⁷

Vzhledem k tomu, že v předcházejícím textu se objevují již dvě zprávy o varhanách v Týně nad Vltavou, považuji za důležité zmínit zde alespoň v krátkosti historii varhan, vzácného barokního nástroje, který se ve vltavotýnském kostele sv. Jakuba (dříve sv. Christofora) dochoval do dnešních dnů. Můžeme předpokládat, že varhany měly význam nejen pro povznesení liturgické hudby, ale jistě také pro vývoj hudební pedagogiky v Týně nad Vltavou: varhaníci předávali svůj um a znalost hry svým žákům a nástupcům. První písemná zmínka o varhanách je z r. 1634, kdy sládek Štěpán Cibulka věnoval 27 zlatých dlužné pohledávky u měšťana Pavla Poře ve prospěch stavby nových varhan. Z r. 1700 se dochovala žádost Fridricha Semráda ze Sedlce o opravu varhan. Nové varhany byly postaveny r. 1719 Hansem Georgem Herrmannem na původní kruchtě v jižním vchodu chrámu (dnes kaple sv. Josefa). R. 1759 byly varhany přeneseny na novou kruchtě, vzniklou přístavbou věže chrámu sv. Jakuba, bechyňským varhanářem Janem Mauriciem a rozděleny na dvě části podle oken. R. 1777 Fridrich Semrád ze Sedlce navrhl opravu varhan – namísto toho následovala podstatná přestavba nástroje: 15 rejstříků a dva manuály – použila se část staré původní skříně a řezbářské výzdoby a snad i část píšťal. Varhany stály 1000

⁷⁵ SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. I. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1934, s. 164.

⁷⁶ Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsbírka historická, i. č. 30677, př. č. 1684/33. Rukopisný kancionál, zpěvník adventní z r. 1647.

⁷⁷ Srov. SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. I. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1934, s. 164.

zlatých. R. 1812 byl do starých skříní vestavěn nový třímanuálový nástroj, postavený Janem Mehnertem. Měl 27 rejstříků - původně měl být pojat velkoryse - měl mít 4 jazykové manuálové a 23 jazykových pedálových rejstříků. Zda k této realizaci došlo, není jisté, další popis varhan pochází z r. 1914 a žádné jazykové rejstříky se zde nevyskytují. Tyto varhany byly jediným třímanuálovým nástrojem v dějinách klasického jihočeského varhanářství až do počátku 20. stol. R. 1878 byly varhany generálně opraveny za 1460 zlatých Janem Fischperem, který rovněž zhotovil nový hrací stůl. V průběhu dalších oprav prováděných Novákem z Tábora, Hubičkou z Prahy, Skopkem z Tábora a Hubeným z Protivína byla vyměněna řada pišťal za nové, zejména se to týká pišťal dřevěných. R. 1963 provedlo generální opravu varhan družstvo Organa.⁷⁸ Poslední rekonstrukce varhan byla provedena v r. 2008. /Příloha VII./

R. 1660 byl rektorem školy Jan Coiremelli, který je významný rovněž z toho důvodu, že založil první místní matriku. Dále byli rektory Jan Mayer (bez udání data), po něm nebo zároveň s ním Ferdinand František Sporný (1689 – 19. 11. 1691), po jeho smrti Jakub Hayden.⁷⁹ Neobvyklé příjmení tohoto pedagoga a varhaníka se stalo v období 2. sv. války a v letech poválečných důvodem spekulací, že by snad mohl být předkem rakouského hudebního skladatele Franze Josepha Haydna (31. 3. 1732 Rohrau - 31. 5. 1809 Vídeň). Údaj o tom, že Haydnové pocházeli z Týna nad Vltavou, se podle písemných záznamů uložených v Městském muzeu Týn nad Vltavou měl údajně nacházet v Mendelově lexikonu⁸⁰. Při pátrání v této knize, kde je heslo Joseph Haydn uvedeno na stranách 203 – 206, se mi však žádnou podobnou informaci nelézt nepodařilo. Zmínka o původu rodu Haydnů v Týně nad Vltavou se podle stejného zdroje objevila také v beletristické podobě v knize Karla Kovala Mozart v Praze, kde se F. J. Haydn svěřuje muzikantům, že jeho předkové žili ve Vltavské Týnici. Z historických záznamů víme, že v letech 1699 - 1707 působil v Týně nad Vltavou výše zmíněný kantor a varhaník Jakub František Haydn původem z Vimperka. 19. května 1699 se v Týně nad Vltavou oženil s dcerou Václava Doudlebského Františkou a nastěhovali se společně do domu čp. 112 na Malé Straně. Narodily se jim tady čtyři děti. R. 1699 Jan Hiacint, r. 1701 Anna, r. 1703 Johanna Terezie, r. 1705 Barbora. Otec

⁷⁸ Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsběrka historická, i. č. 47511, př. č. 263/2001, nepublikovaný strojopis, HONYS, V.: Historie a popis varhan v děkanském chrámu v Týně nad Vltavou, 22. 1. 1992.

⁷⁹ Srov. SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. I. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1934, s. 164.

⁸⁰ MENDEL, H.: *Musikalisches Conversations-Lexikon: eine Encyclopädie der gesammten musikalischen Wissenschaften*. Bd. 5. Berlin: R. Oppenheim, 1875, s. 203 – 206.

Jakub František zemřel 3. 5. 1713 a byl pohřben u kostela sv. Jakuba. Týnská badatelé, kteří pátrali po původu skladatele Franze Josepha Haydna v roce 1942, se domnívali, že týnský kantor a varhaník Jakub František byl skladatelův děd. Neměli však k dispozici záznamy z matričních knih z Rohrau, rodné obce Franze Josepha Haydna, které nebylo možné ve válečných letech získat. Pokud se zaměříme na data narození, přicházel by v úvahu jako skladatelův otec jedině Jan Hyacint. Ovšem otec Josepha Haydna se podle matrik prokazatelně jmenoval Mathias. Otázka příbuzenství tedy zůstala zatím nedořešena.⁸¹ J. Sakař o vltavotýnském Jakubu Haydenovi píše: „*Maje spor s magistrátem, vzdal se služby školské r. 1703 ve prospěch Jana Křištofa Schöna. Jsa mlád, zemřel 3. května 1713 a pochován jest u sv. Jakuba.*“⁸²

Rektor školy byl placen z městské pokladny, za služby při pohřbech a na choru mu poskytoval finanční příspěvek kostel. Z r. 1670 se dochoval dopis obce Týna nad Vltavou, adresovaný kanceláři Arcibiskupství pražského, v němž obec žádá úlevu na daních. Z dopisu vyplývá, že náklady na platy učitelů plynuly z obecního rozpočtu.⁸³

V l. 1700 – 1716 je uváděn kantor a varhaník František Stejskal, který do Týna nad Vltavou přišel z Polné.⁸⁴

Přibližně z tohoto období, 20. let 18. století, pochází unikátní barokní přenosný varhanní pozitiv neznámého autora i provenience, který se zachoval ve sbírkách Městského muzea Týn nad Vltavou. Používal se jako mobilní hudební nástroj, nejčastěji při církevních procesích a slavnostech. Je jediným dochovaným přenosným pozitivem s absencí osmistopého rejstříku v centru jižních Čech. Nástroj získalo darem vltavotýnské muzeum v roce 1945. Bohužel, nástroj byl značně poškozen a hrozila jeho naprostá degradace – byl napaden dřevokazným hmyzem, chyběla část cínových i dřevěných píšťal, okožení měchů bylo rozpadlé, poškozena byla řada truhlářských prvků. V roce 2013 se podařilo muzeu získat dotaci ze Státního fondu kultury ČR, část nákladů hradilo město. Kompletní opravu nástroje provedl restaurátor Mgr. Rudolf Valenta z Prahy. Unikátní barokní památku se tak podařilo zachránit. Zrestaurované

⁸¹ Srov. Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsírka historická, osobnosti – Haydn. Konvolut nepublikované korespondence.

⁸² SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. I. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1934, s. 165.

⁸³ Srov. SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. I. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1934, s. 126.

⁸⁴ Srov. Státní okresní archiv České Budějovice, Fond I. národní škola Týn nad Vltavou 1833 – 1953, sig. B2247, Kronika Obecní školy Týn nad Vltavou 1873 – 1893, s. 388.

varhany byly 30. 9. 2013 umístěny do obřadní síně městského úřadu, jsou plně funkční a mohou být používány při různých slavnostních příležitostech. /Příloha VIII./

Podrobnější zpráva o obsahu výuky se dochovala k roku 1724. Kniha zápisů ze schůzí městské rady (Manuale radní) z 24. 2. 1724 obsahuje poznámku, v níž je uvedeno, že na týnské škole učí studovaný rektor s mládencem, vrchností a děkanem schváleným, „*péru, aritmetice, musice a trúbám*“ a že škola má dvě třídy.⁸⁵ Zde je tedy poprvé specifikována také výuka hry na hudební nástroj – trubu čili trubku. Ze stejného pramene pochází zápis z r. 1723, v němž se obec snažila zamezit tzv. „pokoutnímu vyučování“. Kantor Ventzl Vobratanský si stěžoval na purkmistrovském úřadě, že někteří rodiče namísto do školy posílají děti k „staré bednářce“. Bednářka se bránila, že to dělají rodiče dobrovolně, protože některé děti chodí dva roky do školy a nic se nenaučily. Bednářce byla následně tato její činnost zakázána a kantor byl napomenut, že již má pomocníka, školního mládence, aby mládež pilně a bedlivěji učil.⁸⁶ Přesto, jak uvádí J. Sakař, „postranní školy“ nadále ve městě existovaly a vážnost městské škole dodal až císařský patent z r. 1780, podle něhož se stala školní docházka pro děti od 6 do 12 let povinnou. Zde je třeba historika J. Sakaře doplnit, povinná školní docházka byla zavedena již o 6 let dříve, r. 1774, Všeobecným školním řádem císařovny Marie Terezie (viz s. 14 této práce).

15. 7. 1791 získala týnská triviální škola pochvalu od krajského českobudějovického úřadu. Chvála se týkala především rektora Leopolda Kahlese, který školu spravoval až do své smrti r. 1832.⁸⁷ Kahles bývá v písemných záznamech označován titulem Musicus, vedl týnský chór a vyučoval hudbě. O Leopoldu Kahlesovi se dochoval pikantní zápis v kronice obecné školy: „*Jenom proto, že před zámkem hrál, byl zavřen.*“⁸⁸

Organizace školství byla na počátku 19. stol. obdobná jako ve století přecházejícím: patronát mělo město, kantor byl mimo to také vedoucím choru a „školní mládenec“ byl placen z pokladny knížecí (arcibiskupské). Z tohoto důvodu měl ve správě školy vážné slovo také místní děkan i arcibiskupství.⁸⁹

⁸⁵ Srov. Státní okresní archiv České Budějovice, i. č. 21, sig. A1/b-1, ev. j. 8.

⁸⁶ Srov. SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. II. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1935, s. 105.

⁸⁷ Srov. SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. II. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1935, s. 105.

⁸⁸ Státní okresní archiv České Budějovice, Fond I. národní škola Týn nad Vltavou 1833 – 1953, sig. B2247, Kronika Obecní školy Týn nad Vltavou 1873 – 1893, s. 390.

⁸⁹ Srov. SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. II. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1935, s. 106.

Budovu školy postihla r. 1796 pohroma. Při jednom z největších požárů Týna nad Vltavou, 12. března t. r., při němž vyhořely dvě třetiny města, lehla popelem také škola. Škola byla provizorně přesunuta do domu čp. 198 v městské čtvrti Podskalí.⁹⁰ Prostory však pro tehdejších tři sta žáků školy nedostačovaly.⁹¹ V květnu r. 1798 začala stavba nové školní budovy. Byla vybudována v sousedství původní školní budovy, zcela zničené požárem, na gruntě čp. 225.⁹² V druhé polovině r. 1799 byla škola dostavěna.⁹³ /Příloha IX./

Od počátku 19. stol. učil v Týně nad Vltavou Jakub Chlup. Nejprve jako podučitel, později druhý učitel. K r. 1816 máme zprávu o tom, že měl ve třídě 188 dětí.⁹⁴

K r. 1820 zaznamenala školní kronika obecné školy napomínku učitelům, kteří veřejně provozují hudbu a znevažují tak učitelský stav: „*Nové nařízení ohledně školní kázně. Učitelům zapovězeno synů svých jedva z obecné školy vyšlých, co pomocníků užívati; též přísně zakázáno šumaření při muzikách a jiné v obyčej vešlé nezvyky, jež stav ten zlehčují.*“⁹⁵

R. 1832 byla zřízena německá třída, byl přijat druhý pomocný učitel, týnský rodák Jakub Weichet. /Příloha X./ Žáků již bylo více než 400 a kapacitně se do budovy školy nevešli, byla proto pro tuto třídu pronajata část měšťanského domu čp. 227. R. 1848 byla tato německá třída zrušena a nařízeno vyučování německého jazyka v rámci výuky na české škole.

Zajímavou statistiku máme ze školního roku 1845 – 1846. Školních dětí bylo tehdy 406, pilně navštěvovalo školu 197, prostředně 88, 121 dětí do školy nechodilo.⁹⁶

Významný obrat v týnském školství nastává r. 1849, kdy do Týna nad Vltavou přichází jedna z nejvýraznějších osobností náboženského, kulturního, společenského i pedagogického života, děkan a spisovatel Karel Alois Vinařický (24. 1. 1803 Slaný – 3.

⁹⁰ Srov. SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. III. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1936, s. 4.

⁹¹ Srov. SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. III. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1936, s. 68.

⁹² Srov. SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. III. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1936, s. 5.

⁹³ Srov. SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. III. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1936, s. 68.

⁹⁴ Srov. Státní okresní archiv České Budějovice, Fond I. národní škola Týn nad Vltavou 1833 – 1953, sig. B2247, Kronika Obecní školy Týn nad Vltavou 1873 – 1893, s. 390.

⁹⁵ Státní okresní archiv České Budějovice, Fond I. národní škola Týn nad Vltavou 1833 – 1953, sig. B2247, Kronika Obecní školy Týn nad Vltavou 1873 – 1893, s. 209.

⁹⁶ Srov. SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. III. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1936, s. 67.

2. 1869 Praha). /Příloha XI./ Životopis tohoto osvíceného muže byl již zpracován v mnoha verzích, zejména v posledních několika letech (Městské muzeum Týn nad Vltavou vydá v letošním roce monografii o K. A. Vinařickém), dovoluji si zde proto odcitovat v krátkosti alespoň část jednoho z nich, jehož autorem je František Morkes z Pedagogického muzea Jana Amose Komenského v Praze: „*Po ukončení bohosloveckých studií mu nabídl pražský arcibiskup Václav Chlumčanský z Přestavlk úřad obřadníka. Přízeň, které se Vinařický u arcibiskupa těšil, se projevila i v tom, že byl osobně arcibiskupem vysvěcen na kněze o celé dva roky dříve (a navíc v památný den sv. Václava), než bývalo podle dosaženého věku obyčejem. Vinařický založil a vydával Časopis pro katolické duchovenstvo, který - tištěný již latinkou a psaný analogickým pravopisem - byl výraznou novinkou v tehdejších jazykových půtkách. V roce 1832 bylo Vinařickému Musejním sborem svěřeno, již jako známému činiteli a obratnému stylistovi, vypracování Pamětního spisu, kterým měla být císaři doložena potřeba vzdělávání mládeže v českém, tedy mateřském jazyce. Po smrti arcibiskupa Chlumčanského se Vinařický stal arcibiskupským archivářem, opětovně se stal obřadníkem i nového arcibiskupa Aloise Krakovského z Kolovrat. Od roku 1833 působil jako farář v Kováni u Mladé Boleslavi, kam za ním jezdila řada předních osobností včetně F. Palackého nebo F. L. Čelakovského. V roce 1849 přešel do Týna nad Vltavou, kde nastoupil úřad děkana a zasloužil se o významné povznesení tamní školy. Od roku 1855 pak byl vikářem soběslavským. V závěrečných letech svého života působil již jako kanovník vyšehradské kapituly. Vinařický byl nejen autorem Pamětního spisu o nynějším stavu vyučování v jazyku českém na vyučovacích ústavech v Čechách, ale i prvního skutečně moderního slabikáře Česká abeceda, aneb Malého čtenáře knížka první z roku 1839 a neméně zdařilé české Čítanky z roku 1850, za níž následovaly ještě další. Vinařický byl i značně oblíbeným autorem dětí, neboť pro ně sepsal řadu básniček a říkadel, lahodně rytmických a zvukomalebných, mnohdy s výrazným pedagogickým nábojem. Ještě dnes jsou z jeho básniček pro děti známy minimálně dvě: Tluče bubeníček, tluče na buben a Ivánku náš, copak děláš...“⁹⁷*

Karel Alois Vinařický se zasloužil o vznik nové školní budovy v Týně nad Vltavou. Stavba byla provedena ve velmi krátkém časovém horizontu, od března 1859 do října 1859. Dokončenou budovu posvětil českobudějovický biskup Jan Valerian Jirsík. Kronika obecné školy zaznamenala tuto událost: „*R. 1859. Opět velepamátný to*

⁹⁷ MORKES, F.: *K historii českého církevního školství* [online]. [cit. 22. 11. 2014]. Dostupné z: <skolstvi.cirkev.cz/_d/historie-ccs.doc>.

rok pro naše město vůbec a školu zvláště. Dokončena zde totiž stavba nové, námi nyní obývané pěkné budovy školní, tento pomník onoho vzorného kněze, vzácného přítele, takřka otce mládeže a učitelstva, té naší v oboru vychovatelském chlouby, Kar. Al. Vinařického...“⁹⁸

Bližší informace o Vinařického často nesnadném úsilí v souvislosti s osvětou vltavotýnského školství nalzáme v publikaci Dagmar Blümlové *Sto tváří z jihočeské kulturní historie*: „*Psal učebnice, pozorně sledoval vyučování, zasazoval se o lepší postavení učitelů. Podařilo se mu zřídit hlavní farní školu, ačkoliv tím popudil neuvědomělé obyvatelstvo domácí a hlavně přiškolené obce. Nová škola se jim zřejmě jevila jako zbytečný přepych a finanční zátěž. Sympatie místních občanů si získal především v roce 1850, kdy na Týnsku řádila cholera, dva kaplani onemocněli, jeden dokonce zemřel, a Vinařický sám ošetřoval nemocné.*“⁹⁹

Škola a přilehlé náměstí dnes nesou jméno Karla Aloise Vinařického, nad vchodem do budovy je od r. 1871 umístěna Vinařickému pamětní deska. /Příloha XII./ Od r. 1864 se v této nové škole vyučovalo v 6 třídách (oddělené třídy chlapecké a dívčí). R. 1868 byla škola povýšena na farní hlavní školu.

V témže roce byla ve městě zřízena „Opatrovna maličkých“, tedy první školské zařízení pro předškolní děti. Vznikla díky iniciativě pedagoga Petra Stuchla. Petr Stuchl pocházel z Chřešřovic na Písecku, narodil se zde r. 1824. Do Týna nad Vltavou přišel v roce 1849 jako „čekanec“ (v dohledné době absolvent) učitelského ústavu v Budči. Získal vlivného přítele v tehdejším týnském děkanovi K. A. Vinařickém, jehož zásluhou se stal čtvrtým učitelem na právě rozšířené týnské čtyřtřídní škole. Působil tady krátce, do roku 1853, kdy na dvě léta odešel do Soběslavi, aby se následně vrátil již jako ředitel týnské školy a setrval v této funkci až do své smrti v roce 1875. Se svým příznivcem K. A. Vinařickým si korespondoval i po jeho odchodu z Týna do Prahy. V Týně nad Vltavou se Petr Stuchl seznámil se zdejším rodákem Petrem Hanzalem. Petr Hanzal vystudoval v letech 1849 - 1853 reálnou školu v Českých Budějovicích. Když v rozhovorech s ředitelem Petrem Stuchlem probírali otázku výchovy nejmenších dětí, odešel Petr Hanzal na Stuchlův popud na hlavní školu do Písku (kde předtím studoval i Stuchl) a 27. června 1868 tady složil zkoušku potřebnou pro pěstouna předškolních dětí.

⁹⁸ Státní okresní archiv České Budějovice, Fond I. národní škola Týn nad Vltavou 1833 – 1953, sig. B2247, Kronika Obecní školy Týn nad Vltavou 1873 – 1893, s. 225.

⁹⁹ BLÜMLOVÁ, D.: *Sto tváří z jihočeské kulturní historie*. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, 2000, s. 37.

Hned nato, 1. července, byla ve městě otevřena „Opatrovna či zahrádka dítek“, jejímž vedoucím a zároveň vychovatelem se stal Petr Hanzal. Opatrovna se ukázala pro týnské občany velmi potřebným zařízením. Již v prvním roce ji navštěvovalo 84 hochů a 54 dívek. Opatrovna sice vznikla, ale zatím nebylo ustanoveno, kdo bude školu financovat. Petr Hanzal tak rok vyučoval bez služného. Teprve po roce převzalo tyto závazky město v čele s purkmistrem Josefem Pietschmanem a přidělilo opatrovně jednu místnost v domě čp. 225 pod kostelem. Pedagogický dozor nad chodem opatrovny převzal ředitel školy Petr Stuchl, vychovatelem zůstal Petr Hanzal.¹⁰⁰ /Příloha XIII./

V roce 1868 byla škola přeměněna z farní školy na pětitřídní školu obecnou. K r. 1875 se nám dochoval zápis o vedoucím kůru v kronice obecné školy: „*Na místo uprázdňené dosazen... zdejší učitel Antonín Mašek, avšak s vyminutím ředitelství kůru, jež uděleno zdejšímu učiteli p. Karlu Palečkovi...*“¹⁰⁰

R. 1878 se usnesla školní konference o zlepšení náboženského zpěvu: „*Dne 2. dubna v místní konferenci uzavřeno naučiti dítky školní lepším kostelním písním, než dosud se zpívaly...*“¹⁰¹

Kronika obecné školy přináší rovněž svědectví o tom, že někteří z členů učitelského sboru byli členy známého a oblíbeného místního pěveckého sdružení, zpěváckého spolku Puchmír (blíže o Puchmíru viz s. 48 – 52 této práce): „*29. listopadu 1879... slavena ve městě našem pětistiletá památka nezapomenutelného otce vlasti, císaře a krále Karla IV. Učitelstvo zúčastnilo se slavnosti té... a sice jednak zpěvem, co členové zpěv. spolku Puchmír, jednak přednáškami o činnosti a zásluhách oslavence...*“¹⁰²

V r. 1881 se od obecné školy oddělila samostatná dívčí obecná škola pod vedením řídicího učitele Václava Pešty.¹⁰³ /Příloha XIV./ V r. 1893 byla otevřena chlapecká škola měšťanská (ve stejné budově, obě školy vedl řídicí učitel Antonín Mašek). Ve školním roce 1893 – 1894 je zde uváděn jako učitel zpěvu Václav

¹⁰⁰ SUDOVÁ, M.: Dva Petrové a první mateřská škola v Týně nad Vltavou. Týn nad Vltavou: *Vltavín*, 2011, č. 10.

¹⁰¹ Státní okresní archiv České Budějovice, Fond I. národní škola Týn nad Vltavou 1833 – 1953, sig. B2247, Kronika Obecní školy Týn nad Vltavou 1873 – 1893, s. 253.

¹⁰² Státní okresní archiv České Budějovice, Fond I. národní škola Týn nad Vltavou 1833 – 1953, sig. B2247, Kronika Obecní školy Týn nad Vltavou 1873 – 1893, s. 259.

¹⁰³ Srov. Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsběrka historická, nepublikovaný strojopis, i. č. 47535, př. č. 263/01, MASÁK, J.; RYCHLÍKOVÁ, M.: Škola v Týně nad Vltavou, s. 9.

Hlaváč.¹⁰⁴ Ale již v následujícím roce vyučoval zpěv ředitel školy Antonín Mašek (spolu s dějepisem a zeměpisem), dochoval se i záznam časové dotace: zpěv se vyučoval 12 hodin týdně.¹⁰⁵ Blíže o Antonínu Maškovi píše Kronika obecní školy v Týně nad Vltavou. Tato citace je zároveň názorným příkladem kariérního postupu pedagoga období přelomu 19. a 20. stol.: „*Narozen v Bavorově. R. 1863 absolvoval dvouletý učitelský kurs v Č. Budějovicích; 1868 podrobil se další doplňovací zkoušce, 1869 pak zkoušce učitel. způsobilosti pro hlavní školy. Podučiteloval nejprve od 20. VIII. 1863 – 31. VIII. 1865 při dvoutřídní obec. škole v Opařanech, od 17. IX. 1865 – 30. X. 1867 při trojtřídní obec. škole v Protivíně, od 30. X. 1867 – 16. VIII. 1869 co def. podučitel při trojtřídní obec. škole v Bavorově. Od (pozn. zde chybí záznam) co II. podučitel při farní hlavní škole v Týně nad Vltavou. V lednu pak 1871 jmenován zde učitelem, 8. srpna 1885 říd. učitelem po Stuchlovi. 12. III. 1893 konečně ředitelem při nově zřízené měšť. škole chlapec. v Týně nad Vltavou, kdež účinkoval až do dne 4. V. 1902, kdy za příčinou vážné choroby (sarkom konečnicku) nucen podrobiti se bolestivé operaci, jež jej sice vyléčila, avšak k dalšímu zastávání školního úřadu nezpůsobilým učinila, následkem čehož prodlužována mu za příčinou churavosti dovolená až do 1. ledna 1904. Do doby to zákon. urovnání našich pětiletých služeb. přídavek, dle nového zákona školního, načež pak ihned podal žádost o penzionování.*“¹⁰⁶ Antonín Mašek byl rovněž v letech 1879 – 1903 kronikářem města Týna nad Vltavou.

R. 1912 byla v Týně nad Vltavou otevřena dívčí měšťanská škola (opět pod sloučeným vedením, jako tomu bylo v případě chlapecké školy obecné), dívčí obecnou školu i měšťanskou školu vedl řídící učitel Václav Pešta.¹⁰⁷

R. 1932 je zmiňován jako učitel zpěvu na dívčí škole Jan Masák.¹⁰⁸ /Příloha XV./

R. 1934 je na obecné měšťanské škole mezi nepovinnými předměty uváděna výuka hry na housle, kterou rovněž vedl Jan Masák: „*V I. odd. po 2 hod. týdně pro*

¹⁰⁴ Státní okresní archiv České Budějovice, Fond. I. národní škola Týn nad Vltavou 1833 – 1953, sig. B2247, Pamětní kniha spojené školy měšťanské se školou obecnou pro chlapce v Týně nad Vltavou 1833 – 1953, s. 2.

¹⁰⁵ Státní okresní archiv České Budějovice, Fond. I. národní škola Týn nad Vltavou 1833 – 1953, sig. B2247, Pamětní kniha spojené školy měšťanské se školou obecnou pro chlapce v Týně nad Vltavou 1833 – 1953, s. 11.

¹⁰⁶ Státní okresní archiv České Budějovice, Fond. I. národní škola Týn nad Vltavou 1833 – 1953, sig. B2247, Kronika Obecní školy Týn nad Vltavou 1873 – 1893, s. 396.

¹⁰⁷ Srov. Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsběrka historická, nepublikovaný strojepis, i. č. 47535, př. č. 263/01, MASÁK, J.; RYCHLÍKOVÁ, M.: Škola v Týně nad Vltavou, s. 9.

¹⁰⁸ Státní okresní archiv České Budějovice, Fond. II. národní škola Týn nad Vltavou 1880 – 1953, sig. B2274, Kronika Obecní dívčí školy Týn nad Vltavou 1881 – 1939, s. 298.

*měšťanskou školu a pro IV. roč. 1. odd. po 1 hod. týdně, vyučuje uč. Jan Masák z dívčí školy.*¹⁰⁹

Ve školním roce 1940 - 1941 bylo v Týně nad Vltavou 12 tříd ve dvou měšťanských školách (chlapecké a dívčí), 18 tříd ve dvou obecných školách (chlapecké a dívčí) a 1 třída pomocné školy. Působilo zde celkem 39 učitelů. V budově Vinařického školy bylo 14 tříd, ostatní byly roztroušené v mnoha objektech po celém městě. Teprve v letech 1947 – 1951 byla postavena nová budova školy na Malé Straně, v níž zároveň sídlilo i týnské gymnázium.¹¹⁰

2.1 Samostatné hudební školství v Týně nad Vltavou

Výuka hudby v Týně nad Vltavou probíhala v 2. pol. 19. stol. dvojím způsobem. Prvním byla povinná hudební výchova v rámci školního vyučování. Pro srovnání přikládám v obrazových přílohách dva tiskopisy „školní zprávy“, tedy školního vysvědčení pětileté farní hlavní školy v Týně nad Vltavou, z r. 1872 žáka Matěje Masáka, z nichž je zřejmé, že výuka zpěvu byla praktikována až od 4. ročníku školy. /Přílohy XVI., XVII./

Druhý způsob zajišťovali soukromí učitelé hudby, jejichž profese byla legalizována 27. 6. 1850 (viz s. 16 této práce).

J. Sakař uvádí první soukromé učitele ve městě k r. 1897, a sice: A. Pazandaka, V. Žlábka a učitele J. Vojtu. O dvou prvních zmíněných pedagogích se nedochovaly žádné další podrobnější informace, o Janu Vojtovi píše J. Sakař, že od r. 1897 učil hře na housle.¹¹¹ Ve sbírce Městského muzea Týn nad Vltavou se dochovaly dvě pohlednice (jedna pouze v kopii) hudebního sdružení tamburaši. Jedna z nich je adresovaná zmíněnému Janu Vojtovi, tehdy řediteli obecné školy v Neznašově, od Františka Krůčka hudebníka ze Zvěrkovic, ze dne 17. 8. 1913. /Příloha XVIII./ Bližší popis tohoto sbírkového předmětu zmiňuje, že Jan Vojta byl vynikající muzikant, založil tamburašskou kapelu v Týně, působil koncem 80. let 19. století jako učitel v

¹⁰⁹ Státní okresní archiv České Budějovice, Fond II. střední škola Týn nad Vltavou 1911 – 1953, sig. B2275, Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké v Týně nad Vltavou 1934 – 1981, s. 4.

¹¹⁰ Srov. Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsírka historická, nepublikovaný strojopis, i. č. 47535, př. č. 263/01, MASÁK, J.; RYCHLÍKOVÁ, M.: Škola v Týně nad Vltavou, s. 16.

¹¹¹ SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. III. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1936, s. 84.

Albrechticích, Žimuticích a Týně nad Vltavou, učil hře na housle. Po válce byl zakladatelem Církve československé husitské v Neznašově, kde také učil. Zemřel kol. r. 1932, na jeho pohřbu řídil smuteční mužský sbor Puchmír Jan Masák. Fotografie byla do sbírek získána od manželky Jana Vojty, řídící učitelky v Neznašově, Idy Vojtové.

Pohlednice tamburašů je jediným dokladem toho, že také v Týně nad Vltavou existovalo hudební uskupení, které si na přelomu 19. a 20. století získalo v našich zemích tak velkou oblibu, že byla založena více než stovka podobných souborů a v r. 1903 dokonce i Svaz tamburašských spolků československých. Vzhledem k tomu, že druhá pohlednice, kterou vlastní muzeum v kopii, je datována 11. 1. 1902 a tamburaši jsou zachyceni v exteriéru letní či podzimní zahrady, máme zřejmý důkaz toho, že tamburaši v Týně nad Vltavou působili již v r. 1901. /Příloha XIX./ Dle dochovaného popisu je zřejmé, že vltavotýnská tamburašská kapela byla tvořena z valné většiny místními pedagogy.

V roce 1903 vyšel tiskem *Tamburašský věstník*, v němž byla velmi originálním způsobem hájena tamburašská hudba: „*Tamburašské soubory jsou ty, které ušlechtilou zábavou odvracejí vrtkavé myšlenky dospívající mládeže od zábav a sportu často útlému lidskému zdraví nebezpečných a jež vštěpují mládeži lásku k hudbě a probouzí v jejich nitru cit pro krásno vůbec*“.¹¹² Tamburašskou myšlenku do českého prostředí importovali čeští vojáci rakousko-uherské armády, kteří sloužili v zemích bývalé Jugoslávie. Odtud si přiváželi domů originální a v našich končinách neznámé hudební nástroje: brače, bugarie, bizarnice aj., a zakládali tamburašské soubory, jejichž nástrojové obsazení bylo postupem času rozšiřováno hráči na mandolínu či kytaru. Na fotografii ze sbírek vltavotýnského muzea lze identifikovat některé hudebníky, v převážné většině pedagogy včetně zmíněného učitele Jana Vojty a jeho manželky Idy Vojtové. Zajímavé jsou rovněž zde zachycené nástroje. Basa - tzv. berde. Má čtyři struny, připomíná kontrabas, ale je jinak laděna, pouze do dvou tónů G a D přičemž jsou obě struny zdvojené v oktávě. Nástroj podobný kytaře je tzv. bugarie, slouží jako doprovodný nástroj, na rozdíl od kytary má ale jen čtyři struny, z nichž dvě jsou laděny naprosto stejně (může být laděna H -D- G- G nebo G-H-D-D). Ostatní nástroje, připomínající mandolíny, jsou tzv. brače či tambury. Jsou většinou opět čtyřstrunné, laděné podobně jako berde do dvou tónů ve dvou oktávách, nebo

¹¹² Historie tamburašské hudby [online]. [cit. 12. 12. 2014]. Dostupné z: <http://www.tamburasi.cz/historie_h.htm>.

pouze do dvou zdvojených tónů, u některých jsou dokonce laděny všechny struny stejně, v jednom tónu.¹¹³

J. Sakař nezmiňuje patrně prvního soukromého učitele hudby, jistého Brůna (křestní jméno je bohužel neznámé). Tohoto učitele zachytil Vladimír Lukš v knize *Muzikanti na Vltavotýnsku: „V Týně nad Vltavou působil (patrně se kolem roku 1895 – 1900 přistěhoval) občan Brůna. Bydlel pod parkem v nynější Ruské ulici, měl snad obchůdek školními potřebami a drobné papírnictví... Brůna byl v té době prvním a jediným učitelem hudby ve městě. Učil chlapce na dechové nástroje, ale kdo se u něho učil, nemohl hrát jenom na jeden nástroj. Chtěl-li chlapec na křídlovku, musel k tomu housle a naopak. Tak to bylo i s jinými nástroji. K baskřídlovce čelo, k heligonu basu a tak dál. Byl i sám kapelníkem a dával přednost smyčcům před dechovou hudbou... Pokud víme, vyučil týnské muzikanty: hornistu Josefa Vichtu, křídlováka Františka Horáka /Příloha XX./, houslistu a křídlováka Václava Rybu, basistu Jana Horáka, klarinetistu Františka Mrázka, snad i čelistu Saimta a mnoho dalších... O lidovém učiteli Brůnovi není v dějinách a kronikách města zmínky, ale je jisté, že dal základ hudební tradici města Týna nad Vltavou v letech 1895 – 1910.“¹¹⁴*

Dalším soukromým učitelem hudby byl v Týně nad Vltavou ve 20. letech 20. stol. Otakar Pejša. Otakar Pejša byl rodák z Červené Řečice (21. 2. 1898 – 3. 3. 1970), v l. 1927 – 1945 působil jako učitel hry na hudební nástroje v Ústavu pro výchovu a vzdělávání nevidomých dětí v Brně. Vyučoval hru na housle a žesťové nástroje, vedl zde velký žakovský orchestr. Poté působil jako ředitel LŠU v Děčíně. Na sklonku života žil v Karlových Varech, kde 3. 3. 1970 zemřel.¹¹⁵

Pejšovu nedlouhou hudebně pedagogickou činnost v Týně nad Vltavou zachytil V. Lukš ve vzpomínkách jeho synovce Vratislava Kučery. „*Otakar Pejša byl můj strýc, bratr matky. Přistěhoval se do Týna nad Vltavou roku 1906. Chodil v Týně nad Vltavou do školy. V patnácti letech odešel do Hradce Králové jako elév, žák, k vojenské hudbě. V sedmnácti letech narukoval s vojenskou hudbou do první světové války. Po světové válce, v roce 1918, nastoupil do královské hudby v Jugoslávii. Tam působil asi čtyři roky, a protože tam onemocněl malárií, vrátil se domů, do Týna nad Vltavou. Zde nějaký čas vyučoval hudbě a komponoval. Ovládal většinu dechových nástrojů, hrál*

¹¹³ SUDOVÁ, M.: Vltavotýnská tamburaši. Týn nad Vltavou: *Vltavín*, 2006, č. 9.

¹¹⁴ LUKŠ, V.: *Muzikanti na Vltavotýnsku*. Týn nad Vltavou: Městské muzeum Týn nad Vltavou, nedat., s. 110.

¹¹⁵ SMÝKAL, J.: *Tyflopedický lexikon jmenný* [online]. [cit. 22. 11. 2014]. Dostupné z: <<http://www.apogeum.info/tlex/heslo.php?id=765>>.

výborně na housle, klavír, harmonium a varhany. Pak odešel do Zlína, kde byl kapelníkem hudby fy Baťa, asi pět let. Studoval hudbu, stal se učitelem a později profesorem hudby v Brně–Černých Polích ve škole slepců. V Brně měl také vlastní kapelu. Po roce 1945 odešel jako ředitel do hudební školy v Děčíně, odtud do Karlových Varů, kde vyučoval. Ještě v důchodu dělal koncerty a komponoval. Zemřel v Karlových Varech ve věku osmdesáti let.¹¹⁶ Zde je ovšem chybná informace, O. Pejša zemřel ve věku 72 let (viz předchozí strana).

Jako dalšího učitele hudby v Týně nad Vltavou zmiňují prameny Bohuslava Lokvence (29. 11. 1900 Hronov – 24. 3. 1966 Tábor). /Příloha XXI./ Český hudební slovník osob a institucí o něm uvádí, že byl absolventem pražské konzervatoře, žákem Jaroslava Kličky (skladba) a Bedřicha Antonína Wiedermanna (varhany). Ve studiu varhanní hry pak dále pokračoval na mistrovské škole (1923 – 1924). V letech 1925 – 1932 byl zaměstnán jako ředitel hudební školy v Týně nad Vltavou (státní zkoušky 1931 – 1932). Od roku 1933 působil jako vojenský kapelník ve Vojenské hudební škole v Praze (1933 – 1935), u hudby 33. pěšího pluku v Chebu (1935 – 1938), poté v Košicích (1938 – 1939) a v zakarpatském Chustu (do června 1939). V době okupace byl kapelníkem 3. praporu vládního vojska v Písku, s nímž se dostal do Itálie. Zde přešel v dubnu roku 1945 na stranu spojeneckých vojsk a stal se členem československé brigády v Itálii. Po osvobození byl znovu vojenským kapelníkem v Písku (1945 – 1948) a v Mladé Boleslavi (1948 – 1950, štábní kapitán v záloze). Následně byl ředitelem hudební školy v Písku (1950 – 1951) a v Sezimově Ústí (1951 – 1963), kde rovněž působil jako umělecký vedoucí závodní hudby a předseda komise Lidové umělecké tvořivosti. Osvědčil se též jako plodný autor, upravovatel a instrumentátor populárních skladeb.¹¹⁷

V tomto prameni však existuje zásadní rozpor, neboť je zde Bohuslav Lokvenc uváděn v letech 1925 – 1931 jako ředitel vltavotýnské hudební školy. Jak vyplývá z následující kapitoly této práce, týkající se historie hudební školy v Týně nad Vltavou, v těchto letech ještě městská hudební škola v Týně nad Vltavou neexistovala. Bohuslav Lokvenc měl v našem městě vlastní soukromou hudební školu, jak dokazuje fotografie

¹¹⁶ LUKŠ, V.: *Muzikanti na Vltavotýnsku*. Týn nad Vltavou: Městské muzeum Týn nad Vltavou, nedat., s. 12.

¹¹⁷ Srov. Český hudební slovník osob a institucí. Brno: Ústav hudební vědy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity [online]. [cit. 22. 11. 2014]. Dostupné z: <http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=7355>.

ze sbírek vltavotýnského muzea. Je na ní dům čp. 40 v dnešní Jiráskově ul. s dvěma tabulkami: na první stojí Bohuslav Lokvenc učitel hudby, na druhé Bohuslav Lokvenc učitel hudby a kapelník. /Příloha XXII./ Lokvencovu soukromou hudební školu včetně žáků zachycuje rovněž další fotografie z r. 1929. /Příloha XXIII./

Bohuslava Lokvence zmiňuje rovněž V. Lukš v knize Muzikanti na Vltavotýnsku: *„Bohuslav Lokvenc založil v Týně nad Vltavou Hudební sdružení lidových hudebníků z Týna nad Vltavou a okolí. Přihlásilo se na padesát muzikantů, byli členy Lokvencovy velké dechové hudby a smyčcového orchestru. Lokvenc nacvičoval náročný pořad. Byly to především vojenské pochody, skladby Julia Fučíka... Františka Komocha i Bedřicha Smetany a jiných skladatelů. Nacvičovaly se i běžné skladby taneční a poslechové. Pořádaly se koncerty na náměstí, v zahradě dnešního Domu osvěty, Na lázni a v Pivovarské zahradě. Účinkovali i v sousedních městech... Bohuslav Lokvenc byl učitelem hudby. Učil žáky, např. I. J. Urkse, V. Rybu, V. Kolečka a mnoho dalších, a doučoval členy Hudebního sdružení. Byl ředitelem kůru, tj. měl na starosti hudbu kostelní. I tato muzika byla za jeho vedení výborná. V roce 1932 - 1933 Bohuslav Lokvenc využil nabídky a odešel do činné vojenské služby v hodnosti poručíka a ve funkci kapelníka k pěšímu pluku do Košic. Od roku 1945 byl kapelníkem vojenské posádkové hudby v Písku v hodnosti štábního kapitána. Z vojny odešel a byl učitelem a ředitelem Hudební školy v Sezimově Ústí a Táboře... Vzpomíná Václav Ryba: Pamatuji se na Lokvencovu kapelu. Bohuslav Lokvenc přišel do Týna nad Vltavou po roce 1920. Byl ředitelem kůru, učitelem hudby a kapelníkem. Bydlel u hřbitova u Hanzlíků. Měl dvě kapely, dechovou a smyčcovou. S ním hrával i můj otec Václav Ryba. Otec se učil u týnského lidového učitele Brůny. Byl také u vojenské hudby a s tou byl i na italské frontě, v období první světové války. U Lokvence hrál v dechové hudbě první křídlovku a ve štrajchu (pozn. - lidový název pro smyčcový orchestr) hrál první housle nebo i basu. Jako chlapec si pamatuji, že muzikanti měli tenkrát krásný zvyk, hrát jeden druhému v předvečer jmenin. Oslavenec je pozval, napekly se buchty a k tomu káva a čaj, a samozřejmě trochu rumu. Muzikanti se na tato setkání velmi těšili. Občas hráli na náměstí koncerty, hlavně na 1. máje i při jiných příležitostech, vždy s náročným pořadem pro dechovou hudbu. Po odchodu Lokvence dirigoval Jan Svoboda... Kapelník Lokvenc měl mnoho zájmů. Také hrál divadlo a pískal fotbal. Chodil pozdě, či spíše brzo ráno spát. Protože nerad vstával, naučil mne ve čtvrté třídě násilím a nesčetnými*

*pohlavky hrát na varhany a já musel za něj od páté třídy v neděli ráno hrát.*¹¹⁸ Další zprávu o Bohuslavu Lokvencovi nalézáme v historii ZUŠ Sezimovo Ústí: „*Rok 1951, ředitelem Bohuslav Lokvenc. 28. 9. 1951 nastoupil na místo ředitele Bohuslav Lokvenc. Rodák z Hronova, z bohatě rozvětvené kantorské a muzikantské rodiny. Vystudoval pražskou konzervatoř, byl činný jako vojenský kapelník. Po odchodu z vojenské služby byl pověřen vedením hudební školy v Sezimově Ústí, kde působil až do své smrti dne 24. 3. 1966. Za působení Bohuslava Lokvence vzrostl počet žáků školy a vytvořil se malý, ale stálý učitelský sbor. V roce 1958/59 měla škola již 131 žáků, v roce 1959/60 to bylo 129 žáků. Ke dni 21. 9. 1962 žáků 205. Z toho v nově vytvořeném výtvarném oddělení 17 žáků. V zápisu schůze rodičovského sdružení školy ze dne 7. 9. 1964 se uvádí, že LŠU měla 164 žáků. Ředitel Lokvenc byl výborný organizátor, za jeho působení vznikly dva žákovské orchestry – dechový a smyčcový. Dětský dechový orchestr začal stavět již začátkem roku 1949 učitel dechových nástrojů Rudolf Čermák a byl prvním orchestrem tohoto typu v kraji a vůbec jeden z prvních v republice. Smyčcový orchestr vedl B. Lokvenc.*“¹¹⁹

V období 2. sv. války jsou v Týně nad Vltavou uváděni další učitelé hudby: Josef Tengler, který vedle výuky působil také v ochotnickém spolku, František Ryska, který působil v ochotnickém a pěveckém spolku, Dostál (křestní jméno neznáme), který vyučoval hudbě.¹²⁰ O zmíněném Dostálovi nemáme žádné další zprávy, o Josefu Tenglerovi se dočítáme na stránkách knihy 150 let ochotnického divadla v Týně nad Vltavou v části věnované období okupace: „*Svou prvotinou se ozvali i místní autoři Josef Tengler a Václav Ryba. Společně napsali slova i hudbu ke zpěvohře z vltavotýnskému prostředí Stará láska nerezaví. Jedno představení této operetky museli ochotníci sehrát na základě nařízení kolaborantské radnice v roce 1941 pro vojáky německého Wehrmachtu.*“¹²¹ Podobu Josefa Tenglera zachycuje fotografie ze sbírek Městského muzea Týn nad Vltavou, pořizená ve školním roce 1936 – 37 před budovou Vinařického školy. /Příloha XXIV./ Kniha 150 let ochotnického divadla zmiňuje

¹¹⁸ LUKŠ, V.: *Muzikanti na Vltavotýnsku*. Týn nad Vltavou: Městské muzeum Týn nad Vltavou, nedat., s. 14 - 16.

¹¹⁹ ZUŠ Sezimovo Ústí [online]. [cit. 22. 11. 2014]. Dostupné z: <<http://www.zus-sezimovo-usti.cz/skole/historie>>.

¹²⁰ Srov. Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsběrka historická, nepublikovaný strojopis, i. č. 47535, př. č. 263/01, MASÁK, J.; RYCHLÍKOVÁ, M.: *Škola v Týně nad Vltavou*, s. 15.

¹²¹ HUMHEJ, J.: *150 let ochotnického divadla v Týně nad Vltavou*. Týn nad Vltavou: Divadelní společnost Vltavan, 2006, s. 30.

několikrát také výše uvedeného Františka Rysku, který zdramatizoval a zrežiroval několik představení ochotnického spolku Vltavan.¹²² /Příloha XXV./

2.2 Historie hudební školy v Týně nad Vltavou

Jednání o otevření první Městské hudební školy (v rámci nesoukromého sektoru) bylo zahájeno 1. listopadu r. 1938. Jeremiášova jihočeská hudební škola města Českých Budějovic plánovala zřídit v Týně nad Vltavou svoji odbočku.¹²³ Tato odbočka byla otevřena na počátku následujícího roku: „*1. února byla zřízena v Týně městská hudební škola, která má zatím oddělení klavírní, houslové a dětského zpěvu. Ředitelem je p. Frant. Klein. Vyučuje se prozatímně v učebnách dívčí měšť. školy.*“¹²⁴ Z retrospektivního záznamu v Pamětní knize města Týna nad Vltavou II. z r. 1972 se dozvídáme, že škola sídlila ve svých počátcích také v domě obchodníka Josefa Mikoty, r. 1940 v budově sokolovny u nájemce restaurace J. Pithy, r. 1941 se vrátila zpět do opatrovny a dělila se o prostor s chlapeckou školou.¹²⁵ Zde je uvedena nepřesná informace, neboť z fotografie z r. 1940, kde jsou pedagogové a žáci zachyceni před budovou školy, jasně vyplývá, že se jedná o budovu opatrovny. Do této budovy se tedy musela navrátit dříve, než je zaznamenáno v Pamětní knize města Týna nad Vltavou. /Příloha XXVI./

Pamětní kniha města Týna nad Vltavou zaznamenává, že Městská hudební škola byla založena v Týně nad Vltavou 28. 8. 1942, byla povolena zemským úřadem pod č. 4589/1-IV/1 a umístěna v městské opatrovně. Ředitelem byl jmenován V. Novák.¹²⁶ Zde opět nacházíme rozpor v pramenech. V Pokladním deníku Kuratoria Městské hudební školy v Týně nad Vltavou z let 1939 – 1949 je uveden první zápis již k 27. 11. 1939 /Příloha XXVII./ a jako ředitel je zde uváděn V. Novák s platem 900,- Kč. Škola měla 20 žáků, školné činilo 50,- Kč na žáka měsíčně.¹²⁷ Z pramenů tudíž vyplývá, že až do zmíněného r. 1942 byla pravděpodobně Městská hudební škola v Týně nad Vltavou pobočkou Jeremiášovy jihočeské hudební školy, r. 1942 se osamostatnila. První ředitel

¹²² Srov. HUMHEJ, J.: *150 let ochotnického divadla v Týně nad Vltavou*. Týn nad Vltavou: Divadelní společnost Vltavan, 2006, s. 30.

¹²³ Srov. Městské muzeum v Týně nad Vltavou. Pamětní kniha města Týna nad Vltavou II., s. 43.

¹²⁴ Městské muzeum v Týně nad Vltavou. Pamětní kniha města Týna nad Vltavou II., s. 48.

¹²⁵ Srov. Městské muzeum v Týně nad Vltavou. Pamětní kniha města Týna nad Vltavou II., s. 625.

¹²⁶ Srov. Městské muzeum v Týně nad Vltavou. Pamětní kniha města Týna nad Vltavou II., s. 78.

¹²⁷ Státní okresní archiv České Budějovice, IV/1/77 kn. 523, Pokladní deník, Kuratorium Městské hudební školy v Týně n./V. (27/11 1939 – 31/12 1949).

František Klein, který je zmiňován v pamětní knize města, tedy nesetřval ve své funkci dlouho a byl nahrazen ředitelem V. Novákem. /Příloha XXVIII./

V. Lukš o řediteli V. Novákovi píše: „*Těsně před 2. sv. válkou působil v Týně nad Vltavou do r. 1946 Václav Novák, učitel a ředitel v Městské hudební škole. Němečtí nacisté brzy zakázali v takzvaném Protektorátě Böhmen und Mähren všechny taneční zábavy a spolková setkání s hudbou. Přesto však do konce roku 1942 povolili někdy koncert vážné hudby. Učitel Novák dal dohromady z týnských lidových hudebníků smyčcový orchestr a spolu se zpěváckým spolkem Puchmír z Týna nad Vltavou nacvičil program k výročí českého hudebního velikána Bedřicha Smetany. Koncert měl několik opakování a lidé ze Smetanovy hudby a zpěvu čerpali naděje na lepší časy... Po mnohých žádostech povolili němečtí fašisté pořádání divadelních představení – vždy pod kontrolou německých úřadů. Repertoár musel být volen podle této skutečnosti. Skladatelé připravili laciné operetky s obsahem velmi naivním... Václav Novák hrál v těchto ochotnických hraných operetkách v Týně nad Vltavou, Kolodějích nad Lužnicí, Netolicích, Neznašově, Hostech, Chrástanech, Žimuticích i jinde...“¹²⁸*

R. 1944 byla škola uzavřena v důsledku totálního nasazení ředitele a dvou učitelek. V r. 1945 bylo přijato zápisné na školní rok 1945 - 1946 již od 50 žáků. Škola si pronajala místnosti ve vinárně U Rödlů, ale prostor nebyl vhodný a škola se znovu stěhovala do jedné místnosti v městské spořitelně a do bytu místního evangelického kazatele J. Příhonského v Tyršově ul.¹²⁹

V r. 1946 je již jako ředitel školy uváděn Alois Weiner a jako druhá učitelka sl. Sborníková. Nepůsobil zde však dlouho, v l. 1948 a 1949 je nadále v pokladním deníku uváděn pouze ředitel Alois Weiner.¹³⁰ Pamětní kniha k r. 1949 píše: „*Dne 25. května městská hudební škola uspořádala velice hodnotnou hudební besídku na Sokolovně.*“¹³¹

Retrospektivní záznam z r. 1972 v Pamětní knize II. dále uvádí: „*V roce 1949 se škola přestěhovala do zámku do tří místností směrem do nádvoří.*“¹³²

V září 1949 bylo na školní rok 1949 – 1950 zapsáno 64 žáků, školné se platilo 25,- Kč měsíčně za žáka.¹³³

¹²⁸ LUKŠ, V.: *Muzikanti na Vltavotýnsku*. Týn nad Vltavou: Městské muzeum Týn nad Vltavou, nedat., s. 24.

¹²⁹ Srov. Městské muzeum v Týně nad Vltavou. Pamětní kniha města Týna nad Vltavou II., s. 625.

¹³⁰ Srov. Městské muzeum v Týně nad Vltavou. Pamětní kniha města Týna nad Vltavou II., s. 625.

¹³¹ Městské muzeum v Týně nad Vltavou. Pamětní kniha města Týna nad Vltavou II., s. 141.

¹³² Městské muzeum v Týně nad Vltavou. Pamětní kniha města Týna nad Vltavou II., s. 625.

Škola se opět stěhovala. V roce 1950 získala místnosti po gymnáziu v zámku směrem do náměstí.¹³⁴

Další zprávu máme z r. 1954: „*Ve středu 31. března uspořádala městská hudební škola rok české hudby, koncert ze skladeb J. Suka, Ot. Nedbala, účinkovali A. Weiner housle, J. Urks klavír, M. Němeček hoboje, v zasedací síni MNV v zámku.*“¹³⁵ Zde jsou tedy zmíněni všichni pedagogové hudební školy včetně nástrojů, jejichž hře vyučovali.

R. 1955 následovalo opět přemístění školy, do budovy zámku bylo přesídleno městské muzeum. Škola získala prostor v dílně ZDŠ na Malé Straně, aby v roce 1956 přešla v témže objektu do jiných místností se zvláštním vchodem. Od r. 1960 byla škola umístěna v budově po bývalé vojenské správě v Ruské ulici (dnes ulice Ke Hradu). Část prostoru užívala ještě zvláštní škola.¹³⁶

K r. 1961 zaznamenává pamětní kniha: „*29. června 1961 bylo uskutečněno závěrečné vystoupení žáků týnské hudební školy. Žáci předvedli souborná i sólová čísla téměř všech nástrojů od houslí a flétny až po fagot. Vystoupení bylo úspěšné a dobře reprezentovalo vzornou práci učitelského sboru.*“¹³⁷ Zde jsou opět písemně zaznamenány hudební nástroje, které se ve škole vyučovaly. K této události se v archivu městského muzea dochovala tištěná pozvánka, která nám doplňuje jména pedagogů: „*Závěrečné vystoupení žáků Základní hudební školy v Týně nad Vltavou ve čtvrtek 29. června 1961 v malém sále Domu Osvěty v 19,30 hodin. Účinkující jsou ze tříd A. Weinera, J. Urkse, M. Semerádové, J. Znamenáčka.*“¹³⁸

K r. 1962 existuje první podrobný popis učitelského sboru, počtu žáků a výuky. „*Učitelský sbor Lidové školy umění byl doplněn a má 7 stálých členů. Škola má v hudebním oddělení (zatím jediném) 182 žáků. Z nich je v nástrojovém oddělení 140 žáků a ostatní jsou v přípravném oddělení. 53 žáci se učí hře na smyčcové nástroje, 41 na klavír, 26 na harmoniku a 20 na dechové nástroje. Do dvou pobočných tříd v Dolním Bukovsku dochází 20 žáků.*“¹³⁹ Jména pedagogů přináší další zápis z téhož roku: „*Koncert učitelů Lidové školy umění. V rámci oslav Měsíce přátelství uspořádali učitelé*

¹³³ Státní okresní archiv České Budějovice, IV/1/77 kn. 523, Pokladní deník, Kuratorium Městské hudební školy v Týně n./V. (27/11 1939 – 31/12 1949).

¹³⁴ Srov. Městské muzeum v Týně nad Vltavou. Pamětní kniha města Týna nad Vltavou II., s. 625.

¹³⁵ Srov. Městské muzeum v Týně nad Vltavou. Pamětní kniha města Týna nad Vltavou II., s. 625.

¹³⁶ Srov. Městské muzeum v Týně nad Vltavou. Pamětní kniha města Týna nad Vltavou II., s. 625.

¹³⁷ Městské muzeum v Týně nad Vltavou. Pamětní kniha města Týna nad Vltavou II., s. 301.

¹³⁸ Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsběrka historická, i. č. 21114, př. č. 37/82, pozvánka hudební školy.

¹³⁹ Městské muzeum v Týně nad Vltavou. Pamětní kniha města Týna nad Vltavou II., s. 334.

*Lidové školy umění koncert z děl Čajkovského, Dvořáka, Glíčky, Chačaturjana, Janáčka a Koželuha. Účinkovali učitelé školy Weiner, Znamenáček, Hančlová, Pekárek a Rabišková. Vystoupení týnských učitelů hudby bylo srdečně a vděčně přijato.*¹⁴⁰

Pamětní kniha města Týna nad Vltavou II. v následujících letech zaznamenává koncertní vystoupení školy, podrobnější zápis o počtu žáků a pedagogů je z r. 1965: „LŠU v Týně nad Vltavou má hudební oddělení. Chodí do ní 170 žáků z Týna a dalších 18 míst z okolí. O výchovu dětí se stará 6 učitelů. 17. června 1965 uspořádala Lidová škola umění závěrečný koncert, na němž žáci ukázali, co se naučili. Na programu byly náročné skladby, mimo jiné i Čajkovský, Mendelsohn, Schubert a Mozart.“¹⁴¹

V roce 1972 rozhodlo vedení města o stavbě nové samostatné budovy, určené výhradně pro účely tehdejší LŠU: „...Celkem bylo nutné stěhovat a hledat umístění pro školu devětkrát, než se dospělo k perspektivě a rozhodnutí postavit novou budovu k samostatnému umístění dnešní lidové školy umění. Ke stavbě dochází v době, kdy je zásadně ve městě řešen bytový problém, kdy se současně řeší zvelebení města, jehož součástí je i úprava nádvoří zámku, do jehož areálu vedle kina, knihovny a městského musea dobře zapadne i lidová škola umění a později snad i výstavní síň.“¹⁴²

Bylo rozhodnuto vystavět školu v někdejší nádvoří zámku, na místě původní hospodářské budovy. Škola se stavěla v tzv. akci „Z“, na její výstavbu přispěli stovkami brigádnických hodin sami obyvatelé města. /Příloha XXIX./ Stavba trvala necelé dva roky, 1. listopadu r. 1974 byla škola slavnostně otevřena. „Lidová škola umění otevřena. V pátek dne 1. listopadu v 10 hod. byla slavnostně otevřena nová lidová škola umění. Slavnost zahájil předseda MNV Fr. Chmela. Přivítal hosty, mimo jiné i předsedu ONV Leop. Rudolfa. Slavnosti se rovněž zúčastnili zástupci měst Rudolfova, Zlivi, Trhových Svinů a dalších obcí. Rovněž byli přítomni zástupci místních organizací Národní fronty a kulturních zařízení. Předseda MNV hodnotil tuto událost jako velmi významnou v historii této školy. Škola, vybudovaná v akci Z, byla postavena za 22 měsíců. V současné době je nejlépe prostorově vybavenou a v akci Z postavenou LŠU v kraji. Poděkování patřilo občanům města, kteří na ní odpracovali přes 20000 brigádnických hodin, z toho 15000 hod. zdarma. Vytvořené dílo má hodnotu 1067000,- Kč, zatímco skutečné náklady činily 710344,- Kč. Toto vše zhodnotil ve svém projevu předseda ONV, když dával Týn za vzor všem ostatním městům a obcím okresu, když

¹⁴⁰ Městské muzeum v Týně nad Vltavou. Pamětní kniha města Týna nad Vltavou II., s. 341.

¹⁴¹ Městské muzeum v Týně nad Vltavou. Pamětní kniha města Týna nad Vltavou II., s. 445.

¹⁴² Městské muzeum v Týně nad Vltavou. Pamětní kniha města Týna nad Vltavou II., s. 625.

děkoval občanům města za jejich obětavou práci. Poté přestříhl pásku, aby školu otevřel. Při její prohlídce nešetřili účastníci chválou nad jejím vnitřním vybavením. Škola, vybudovaná na místě nevhledné staré kůlny, vyplnila a uzavřela východní stranu nádvoří zámku a je dalším kulturním a vzdělávacím zařízením v tomto prostoru. Na protější straně školy se do budoucna počítá s výstavbou výstavní síně. Spádovitost nádvoří si vyžádala zřídit před školou zábradlí, které je notovou osnovou vyplněnou notami, které mají vztah k roku, ve kterém byla LŠU vybudována. Jsou to: 1. připomínka 550. výročí narození Jana Žižky z Trocnova, tj. několik taktů z písně „Kdož jste boží bojovníci“; 2. znělka „Roku české hudby 1974“; 3. motiv z Vltavy Bedřicha Smetany. V současné době chodí do LŠU 130 žáků a žákyň. Počet žáků byl limitován počtem 5 učitelů, z toho jeden na poloviční úvazek, a současně i prostorami školy. Výstavbou a otevřením nové školy se otevírá možnost obnovit oddělení výtvarné a taneční. Dětem a mladým v Týně a okolí se v nové škole dostává široké možnosti ke vzdělání nejen v hudbě, ale i v dalších kulturních oborech.¹⁴³ /Příloha XXX./

Uzavírám historii školy zápisem z r. 1976: „Po přestěhování do nových moderních prostorů, které nyní škole plně vyhovují, je činnost LŠU úspěšná. Ke konci roku 1976 má škola 140 žáků, kteří se učí v těchto kroužcích: hudební a výtvarný, klavírní a houslový, dechový a akordeonový. Žáky vyučuje 5 učitelů, což nepostačuje na velký počet žáků. LŠU má svůj dechový orchestr, v němž hraje na 50 žáků a tento soubor vystupuje při různých akcích ve městě i okolí. Vystupují i jednotlivci při politických a kulturních událostech (housle, klavír, harmonika apod.).“¹⁴⁴

3 Literátské bratrstvo v Týně nad Vltavou

Bratrstvo literátů bylo založeno pravděpodobně v druhé polovině 16. stol., bližší informace se nedochovaly. První písemnou zprávu o jeho existenci máme k r. 1613, kdy mu Matěj Toušek, syn starosty města, věnoval část pole.¹⁴⁵ Tohoto pozemku se následně literáti zřekli ve prospěch děkanství, náhradou za bohoslužby ke spáse členů bratrstva. R. 1721 se pokusili o navrácení této půdy do svého majetku, ale bezúspěšně.

¹⁴³ Městské muzeum v Týně nad Vltavou. Pamětní kniha města Týna nad Vltavou II., s. 692.

¹⁴⁴ Městské muzeum v Týně nad Vltavou. Pamětní kniha města Týna nad Vltavou II., s. 778.

¹⁴⁵ Srov. SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. I. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1934, s. 119.

Bratrstvo bylo bohatým sdružením, do své pokladny vybíralo členské příspěvky, příspěvky za užití svíček a bratrské odznaky, ročně tím získávalo cca 60 zl., které investovalo na šití a opravy spolkových obleků a na osvětlení kostela. Jmění vzrůstalo také půjčkami a úroky z nich. Např. r. 1645 půjčilo Bratrstvo literátů obci, zbídačené třicetiletou válkou, 9 zl. na zaplacení daní: „*Roku 1645 dne 21. října za času největšího břímě a těžkostí obci týnské hrozící od nepřítelé, který od Jihlavy přišed, město potřel a daně ukládal a divil se městské sbořenině, půjčilo pro bezpečí bratrství literátů pro snadnější nápravu tohoto nebezpečí 9 zlatých, a sice za celou obec týnskou a za všechny vesničany tohoto panství.*“¹⁴⁶

Část majetku věnovali literáti na nezbytný spolkový inventář, jakým byly jednotné spolkové obleky (černé pláště), vybavení na zajištění pohřebních obřadů (pokrývky, koberce na máry a rakve), a především na výrobu nejdůležitějších pomůcek pro produkci spolkového zpěvu – kancionálů. „*Ze spolkového jmění opatřili si Čeští literáti týňští rukopisné kancionály, z nichž dva vkusně upravené do dnes se dochovaly. Prvý z r. 1647 a druhý z r. 1648 vyzdoben jest prostými, ale vkusnými iniciálkami stylu květinového.*“¹⁴⁷ J. Sakař uvádí, že tyto kancionály vznikly náhradou za starší protestantské zpěvníky, „vymýcená folia protestantská“.¹⁴⁸ Do současnosti se skutečně dochovaly dva literátské kancionály, v majetku Římskokatolické farnosti v Týně nad Vltavou. Tyto kancionály mají ovšem jinou dataci, než zmiňuje J. Sakař. Na předsádce prvního z nich je blíže nedatovaný, ale podle písma novodobější záznam, odpovídající cca 2. pol. 19. stol., který informuje o tom, že kancionál byl údajně pořízen na sv. Řehoře 12. 3. 1790 a že byl při ohni r. 1890 spolu s ostatními dokumenty sboru zachráněn Kašparem Pixou. /Příloha XXXI./ Rukopisné záznamy odpovídají typem písma konci 18. století. /Příloha XXXII./ Druhý kancionál obsahuje na předsádce záznam, že jej dal svázat a vlastnoručně písniemi doplnil zdejší měšťan Hynek Votýpka r. 1891. /Příloha XXXIII./ Je patrné, že se jedná o svázaný konvolut rukopisných záznamů z několika historických období. /Přílohy XXXIV., XXXV./ Část odpovídá pravděpodobně Sakařovu popisu prostých a vkusných iniciálek. /Příloha XXXVI./ Domnívám se, že tento kancionál obsahuje část jednoho, možná obou původních

¹⁴⁶ SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. I. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1934, s. 119.

¹⁴⁷ SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. I. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1934, s. 161.

¹⁴⁸ Srov. SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. II. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1935, s. 97.

kancionálů, uváděných J. Sakařem. Oba tyto rukopisy zasluhují do budoucna podrobnější průzkum a popis.

Bratrstvo literátů bylo zrušeno josefínskými reformami r. 1784. Ztratilo veškerý svůj inventář (koberec na rakve, umbely = baldachýny, pokrývku na máry, černé pláště atd.) a 1243 zl. 15. kr. na hotovosti.¹⁴⁹ Již nebylo obnoveno. Jeho částečnou náhradou se stalo volné sdružení „chóru zpěváků“. Tento hudební chór se rozvíjel zejména po r. 1717, kdy byly v kostele sv. Jakuba postaveny první varhany (viz s. 26 této práce). Konšelé dbali na to, aby nejen kantor, ale i jeho pomocník, mládenec, v muzice a trúbách dostatečný byl a mládež témuž cvičiti mohl.¹⁵⁰

Z textu je tedy zřejmá důležitá provázanost školy, města, církve i sdružení literátů a její význam pro hudební vzdělávání, nejen ve zpěvu, ale i ve hře na hudební nástroje. Přestože o tom neexistuje nikde záznam, můžeme předpokládat, že se rovněž vyučoval notopis – výuka psaní a čtení notového záznamu.

Jak reálně probíhala produkce literátského sboru, zachytil J. Sakař: „*Posvátné rozehvění ukazovalo se počátkem adventu také na literátském choru. Sešli se sem zpěváčkové z Bratrstva pod barevné umbely v černých pláštích zvláště pilně a na mešní úvod Rorate u oltáře odpovídali radostně českou písní Rosu dejte nebesa* (pozn. jedna z nejstarších adventních písní, Rorate coeli de super - Rosu dejte nebesa shůry). *A když po tomto staročeském hymnu začali nový, vážný chorál Z nebe posel vychází* (pozn. autor Adam Michna z Otradovic), *to zpíval nadšeně již celý kostel. Vánoce se přiblížily!*“¹⁵¹

Po r. 1860 byl chór posílen příchodem kupce Josefa Kaspra, který se do města přistěhoval z Mirotic, výborného zpěváka, řečníka a vůdce církevních procesí. Josef Kaspr ve svém rukopisném životopise píše: „...*byl jsem od tehdejšího P. T. pana děkana P Martina Šejnohy vyzvaný, abych se ujal obnovení zdejšího literátského choru, který více než 300 let při zdejším chrámu Páně sv. Jakoba Apoštola založen a jindy velmi slavný byl, an i obci dle starých zápisů značný částky peněz na věčnou oplátku zapůjčil. Mimo to byly i onomu od rozličných dobrodinců značný pozemky odkázaný, který v době Josefínské byly konfiskovány...*“¹⁵² Tato poslední Kasprova informace se

¹⁴⁹ Srov. SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. II. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1935, s. 97 - 98.

¹⁵⁰ Srov. SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. II. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1935, s. 98.

¹⁵¹ SUDOVA, M.: O Vánocích starého Týna. Týn nad Vltavou: *Vltavín*, 2014, č. 12.

¹⁵² Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsběrka historická, nepublikovaný strojopis, př. č. 281/30, Prvopis Kasprova životopisu, opsál Bedřich Karásek 1934, s. 43.

nezakládá na pravdě, v době josefínských reforem již bratrstvo žádné pozemky nevlastnilo (viz str. 46).

Práce ve sboru ale nebyla jednoduchá, a ne vždy se Josef Kaspr dočkal uznání. Pokračuje o tom ve svém životopise: „*Úvažno ze dne 1. listopadu 1866 v den Všech svatých v říditelství a vedení tohoto sboru, ve kterém den co den po celý čas ten, ať ve všední den nebo svátek přítomen bývám a dle svých skrovných sil přispívám ku zvelebení služeb Božích, dostává se mi mnohdy za to mé nejupřímnější mínění a přičinění a to hlavně se strany těch, pro něž a namísto nichž pracuji, velmi špatné odměny, ano mnohdy, kdybych se netěšil tím, že až mě tu jednou nebude, předci snad někdo sobě na mne vzpomene, bych dávno již se vším praštil...*“¹⁵³ Prostřednictvím této práce je tedy možné Josefu Kasprovi za jeho snahu po více než jednom a půl století vzdát hold a díky za to, že literátský sbor v Týně nad Vltavou vzkvétal a vyvíjel bohatou činnost. Josef Kaspr ji popisuje následovně: „*...bylo 6 nových stolic, tak zvaných literáckých na choru zřízeno a as 12te kancionálu díl I. a II. sv. Jánského dědictví koupený a mnohé nové písně opatřeny. V čas adventní pějí se každodenně po celou hodinu v neděli dvě tak zvané starobylé Karlovo Rorate, v čas vánoční písně kolední, v čas postní se spolek 3krát týdně střídavě při vedení cesty křížové účastní. Je přítomen slavnému průvodu při Vzkříšení Páně, oslavuje Boží tělo, po 2kráte účastní se v den Marka svatého a dni prosební průvodu do polí. Vede průvod v den sv. Trojice do Nezdášova, Mariánské průvody na sv. Horu, do Skočic, do Bechyně, na Horný (poz. míněno Horní Bukovsko), do Borovan neb Rachaček, skrz odvrácení morové rány k sv. Jánů a k Panně Marii a konečně na Dušičky na hřbitov.*“¹⁵⁴

Josef Kaspr sice popisuje svoji úlohu jako vedoucího sboru, jeho činnost však spočívala především v organizaci sborového života. Byl výborný zpěvák, ale na řízení sboru po hudební stránce neměl patřičné vzdělání. Hudebně vedli sbor: ve 30. letech 19. stol. František Wotava, rektor školy, který zajistil rekonstrukci varhan a získal od města finance na opravu chórového inventáře.¹⁵⁵ V letech 1848 – 1854 byl rektorem chóru učitel František Vorel, po něm vedl chór rektor školy Petr Stuchl v l. 1855 – 1875. Byl zároveň posledním rektorem školy, který řídil chór. Po Stuchlově smrti vedl chór učitel

¹⁵³ Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsběrka historická, nepublikovaný strojopis, př. č. 281/30, Prvopis Kasprova životopisu, opsál Bedřich Karásek 1934, s. 43.

¹⁵⁴ Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsběrka historická, nepublikovaný strojopis, př. č. 281/30, Prvopis Kasprova životopisu, opsál Bedřich Karásek 1934, s. 43.

¹⁵⁵ Srov. SAKAŘ, J.: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. III. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1936, s. 64 - 65.

Karel Paleček 1875 – 1881. V letech 1881 – 1916 byl vedoucím chóru učitel Josef Hanzlík. Poté byla tato služba trvale oddělena od školství.

4 Zpěvácký spolek Puchmír

Zpěvácký spolek Puchmír měl mimořádný význam pro vývoj hudebního života a hudební pedagogiku v Týně nad Vltavou. Odchoval několik generací zpěváků. (Pro vysvětlení a upřesnění uvádím, že následný soupis historie spolku pochází ze stati, kterou jsem publikovala r. 2013 v periodiku Vltavín. Pro přehlednost nepíši celý text kurzivou a odkaz na pramen je uveden až v závěru celé kapitoly.)

Počátky spolku sahají do května roku 1861. Pamětní kniha spolku, uložená ve sbírkách městského muzea, píše: „V každém z národní ospalosti probudilém větším neb i také menším městě povstávající zpěvácké a i jiné spolky přiměly též zdejší učitelstvo k tomu, by zde pěvecký spolek zařídilo. Na učinění pozvání se sešlo několik členů, kteří se v nejprvnějších začátcích hudby vůbec a zpěvu zvláště cvičiti počali. Poněvadž však jich bylo jen málo, učinilo se druhé pozvání, následkem kterého se opět několik členů přihlásilo. Všech členů se nyní počítalo as 26. Ti se nyní cvičili v zpěvu, zpívajíce prvé dvouhlasová cvičení pro tenor a bas, později však i čtyřhlasové lehčí sbory. Vyhotoven a sestaven jest též návrh stanov, který dne 1. ledna 1863 k slavnému místodržitelství do Prahy zaslán, dne 23. dubna podepsanému výboru opět doručen byl, s tím dodatkem, aby se návrh stanov rozličnými od slavného místodržitelství za důležité uznanými dodatky doplnil, načež stanovy dne 24. července 1863 od sl. místodržitelství potvrzeny jsou. Zvolen byl též výbor, sestávající z předsedy, ředitele zpěvu, jednatele, pokladníka, kontrolora a několika výborů, kterýžto výbor má činnost celého spolku řídit. Za předsedu byl zvolen p. Václav Smolka, lékárník, kterýžto však pro své povolání brzy se poděkoval; na jeho místo jest opět zvolen pan P. František Míkota, kaplan, horlivý muž pro všecko dobré. Jest naděje, že zdejší zpěvácký spolek svému úkolu dostojí, k čemuž račiž všemohoucí Bůh své milosti uděliti. Jelikož ale pro město Týn bylo oných 26 členů předc jen málo, opakované jest pozvání potřetí, po kterém spolek počítal na 40 členů činných. Zapsal 4. října 1863 v Týně Vltavském Hynek Kajer, učitel a jednatel spolku.“

Z několikastránkových stanov se dozvídáme, že účelem spolku bylo „povzbuzování a oživování smyslu pro zpěv, šlechtění mysle a přispívání ku

společenské zábavě“, členem se mohl stát každý „zpěvu schopný a zachovalý“, ale podmínkou bylo, že musí být z Týna nad Vltavou a nejbližšího okolí. Vyloučena byla školní mládež, spolek byl pouze pro dospělé. Povinnosti, které stanovy vytýčily pro jednotlivé členy, byly poměrně přísné: „Kdo neučiniv žádného oznámení třem po sobě následujícím cvičením přítomen nebyl, kdo příspěvek peněžitý... nezapraví, kdo zanedbáním spolkových povinností aneb nepříslušným chováním se na odpor jednati bude: má na učiněný návrh usnesením výboru... ze spolku vyloučen býti. Vyloučený člen pro nemravnost nemá k spolku více žádného přístupu.“ Výbor se volil vždy na jeden rok. Spolek se zavázal „odbývati ročně dvě veřejná provozování“. Pod stanovami byli podepsáni Josef Leopold Mikota, předseda, Petr Stuchl, učitel (ředitel zpěvu), Hynek Kajer, jednatel, Alois Matějček, pokladník a Václav Vyšata, výbor.

Spolek nesl název jednoho z nejslavnějších rodáků města, básníka Antonína Jaroslava Puchmajera (jehož příjmení bylo přepisováno Buchmaier, Puchmayer nebo Puchmír). Pěvecký spolek shodného jména existoval také v dalším místě, kde Puchmajer dlouhodobě působil – v Radnicích u Rokycan (stejně jméno měl také radnický čtenářský spolek).

První oficiální vystoupení spolku se konalo 18. listopadu 1863. Mužský sbor tehdy nastudoval skladby: Pozdravení pěvcovo (V. J. Veit), Dcerám českým (A. Gerner), Kovářská (F. A. Vogl), Mám milenku (A. Jelen), Čeští jonáci (F. Škroup) a Hlahol (K. Bendl). Tentýž den také zpíval spolek při mši v kostele.

V roce 1865 měl spolek již 43 činných členů, kteří se přímo účastnili zpěvu, a 26 členů přispívajících, kteří spolek finančně podporovali. V té době měl spolek pouze mužský sbor.

Podle pamětní knihy náleželo k činnosti spolku pořádání různých besed, plesů, výletů, dostaveníček, sbor zpíval při mších, různých oslavách i pohřbech významných osobností.

Velká slavnost se konala například ve dnech 2. - 3. září roku 1871. Světil se prapor pěveckého spolku a zároveň byly odhaleny pamětní desky dvou významných vltavotýnských osobností: K. A. Vinařického na škole a A. J. Puchmajera na jeho domě v Dolním Brašově. /Přílohy XXXVII., XXXVIII./ J. Sakař o této slavnosti píše: „V sobotu večer 2. září zajásal Týn nádherným osvětlením domů městských a hudebním průvodem ulicemi. Starší a vždy věrný bratr Puchmírův, ochotnický spolek Vltavan, zvýšil lesk památného večera U Zlatého slunce (čp. 37) jemnou slavností. Roztomilá družina městských dívek v šatu bělostném, ukázala se občanstvu v malebné sestavě,

jejímž středem byla víla pod velkým věncem, o českého lva opřená. Přiléhavou báseň od J. J. Staňkovského přednášela sl. M. Mašková. Potom sehráli ochotníci národní zpěvohru Rinaldo – Rinaldini. Příští den, v neděli 3. září, světil se prapor pěveckého spolku na prostranném podiu u Mariánské statue před kostelem při veliké účasti domácího lidu a z okolních měst, banderia z Chelčic a družiny dam z Tábora.“ Konala se také mše v kostele sv. Jakuba a poté průvod k oběma jmenovaným budovám, na nichž byly odhaleny pamětní desky.

Pedagog Karel Loula, člen pěveckého spolku, po letech vzpomínal: „Jako mladý učitel zastával jsem po několik let funkci jednatele a pokladníka Puchmíra... Vzpomínám na dvě velké slavnosti, kterých se Puchmír činně zúčastnil a již tehdy získal si dobré jméno v celých jižních Čechách. R. 1871 konalo se u nás svěcení praporu Puchmíra a zároveň odhalení pamětní desky na domku A. J. Puchmajera v Dolním Brašově a K. A. Vinařického na školní budově. R. 1873 byl u nás památný sjezd jihočeských akademiků, soustředěný ve spolku Štítný. V podvečer obou slavností uspořádal Puchmír lampiónový průvod k domku Puchmajerovu a zapěl případné sbory, rovněž tak i v den následující, kdy slavnosti vyvrcholily... Naslouchal jsem tehdy s nadšením krásným sborům, které zpíval Puchmír. Pěvců bylo mnoho, spolek byl tehdy na vrcholu své slávy, zpěv zněl chvíli tiše jako šumění potůčku, jindy zase jako hromová ozvěna se odrážel od stěn sousedních domů... Cvičovalo se ve škole a spolek měl vždy největší oporu ve sboru učitelském, jemuž také nejvíce záleželo na rozkvětu spolku. Učitelé byli většinou funkcionáři a sbormistry spolku... Spolek náš nevynechal žádné příležitosti, aby veřejným vystoupením prokázal svoji vyspělost ve sborovém zpěvu, a to při každé vzácné návštěvě našeho města. Vzpomínám, jak se líbil panu arcibiskupovi Schönbornovi náš slavnostní sbor Čest uměním při večerním zastaveníčku před zámkem, kde si dal zavolati našeho tenoristu p. Patáka a vyslovil mu svou pochvalu...“

20. listopadu 1881 oslavil spolek veřejným vystoupením 20 let svého trvání. 3. – 5. srpna 1895 se spolek účastnil slavného a hojně navštíveného sjezdu týnských rodáků. Spolek zpíval také 28. září 1905 při odhalování pomníku Matěje Kopeckého na zdejším hřbitově.

Činnost spolku na čtyři roky přerušila 1. sv. válka, dva roky po jejím konci, r. 1920, měl spolek po znovuzahájení činnosti 4 přispívající členy a 30 členů činných.

Jedním z neplodnějších období byla léta 1927 – 1936, kdy sbor vedli jako sbormistři Otto Rödl (pedagog, hudební skladatel, první docent katedry loutkoherectví

na pražské DAMU) a odborný učitel František Ryska. /Příloha XXXIX./ Členkami byly v té době již také ženy. /Příloha XXXX./ Během těchto 9 let vystupoval sbor při více než devadesáti akcích (samostatné koncerty, slavnosti, zájezdová vystoupení atd.). Jednou z největších akcí byla oslava 75. výročí vzniku spolku ve dnech 9. a 10. května 1936. /Příloha XXXXI./ Puchmír tehdy uspořádal v sále sokolovny župní pěvecký koncert, jehož se zúčastnilo 560 žáků (a žákyň) měšťanských a obecních škol, pěvecké spolky z Bechyně (Lužničan), Jindřichova Hradce (Slávy dcera), Milevska (Vlastislav), Pacova (Slavík), Tábora (Hlahol), Votic (Kaplíř) a domácí Puchmír. Celý koncert byl uzavřen společným koncertem smíšeného sboru s 300 účinkujícími. Z tohoto roku se rovněž dochovala statistika Jana Masáka, kterou sestavil podle zápisů z valných hromad spolku. Za 75 let svého života uskutečnil Puchmír 543 vystoupení. V tomto roce měl spolek 58 činných členů, 43 přispívajících, 3 zasloužilé členy a 1 čestného člena. Nejstaršími členy spolku byli František Kučera a Karel Loula, kteří vstoupili do spolku roku 1883, jejich členství tedy trvalo 53 let. Poslední zápis v pamětní knize pěveckého spolku Puchmír je z 24. června 1939.

Během 2. sv. války byla činnost spolku zastavena. 7. 6. 1941 byl Puchmíru zakázán koncert českých písní a spolek se odmlčel. Další vystoupení spolku se konalo až v roce 1946, kdy 28. května vystoupil při oslavě 62. narozenin prezidenta republiky E. Beneše.

Spolek vstoupil do poslední fáze své existence. Sbor v té době vystupoval jako sbor mužský, ženský nebo smíšený. Pro ukázkou si uveďme alespoň malý výběr z repertoáru spolku: Vstávej má milá, Hymna, Kdož jsou boží bojovníci, V poli bříza, Moravěnka, Dovazná, Kdybych já měl ženu, Blata zpívají, Píseň práce, Zalet' sokol, Já sem zeman, Ach synku. V roce 1947 uspořádal Puchmír Večer slovanských písní.

Poslední zápis o veřejném vystoupení sboru je z 23. 9. 1951, kdy sbor ve složení 8 mužů a 24 žen zazpíval dvě písně: Píseň o štěstí a Proč bychom se netěšili. Poslední zkouška se konala v lednu roku 1952. Sbor vedl vedle Františka Rysky v té době také hudební skladatel a pedagog I. J. Urks. V průběhu padesátých let činnost spolku pomalu ustávala, až skončila trvale. V roce 1961 bylo v úplné tichosti vzpomenu stého výročí Puchmíru, ale kronika k tomu pouze poznamenává, že „spolek již řadu let neprojevuje žádnou činnost a jen příležitostně se dřívější členové scházejí, aby zazpívali některému členu na poslední cestě“.

Historie má obecně tu vlastnost, že se minulost obvykle jeví v pozitivnějším světle, než tomu bylo v reálu. V případě spolkové činnosti se nám může zdát, že se

k sobě jednotliví členové chovali ohleduplněji a uctivěji, než je tomu dnes. Dochovala se nám ovšem i kniha stížností pěveckého spolku Puchmír, proto si zde dovolím pro objektivní obraz několik (dnes již úsměvných) kauz zmínit. 7. července 1868 si stěžoval Jan Loula: „Pan Karel Kuna při odjezdu z Hluboké mě podepsaného nechtěl mě (popustit) mého místa, na kterém sem seděl v povozu spolkovém. Znenadání mě udeřil do obličeje, že sem byl celý zakrvácený, pak na kabátě mně škodu udělal, že z povozu shodit chtěl, tedy musel sem předsednout na druhý povoz. Tedy žádám slavný výbor, by zmíněný byl patřičně pokárán.“ Jak byla záležitost vyřešena se nedochovalo, 27. července zapsal výbor spolku, že žádost pana Louly byla nejprve odročena a nakonec nevyřízena. Další zpráva je z roku 1869. Pisatel, jednatel spolku a podučitel Josef Fürst, píše: „Slavný výbore. Ve spolku mezi činnými a zvláště mezi přispívajícími údy nalézá se několik údů, kteří se ke spolku přihlásili, však ale příspěvky platiti opomíjejí. Tito se sice upomínají, avšak neplatí přece, práva ale spolková a jejich výhody nadále užívají... Takových směhlých a dotíravě drzých údů shledá se v seznamu více a podepsaný prosí, by výbor spolkový knihy přehlédl, stížnost tuto v úvahu vzal a ty takové vtírače nejen za propuštěné veřejně ohlásil, ale i nadále víckrát do spolku nepřijímal.“ Výbor tuto stížnost vyřídil na valné hromadě 23. října 1869 a v lednu 1870 byla „nedbalým pánům zaslána písemná důtka“. Poslední citace je z roku 1870: „Pan František Samec daroval již více než před dvěma lety prkno na zhotovení podstavce pro lampiony, pan Vrzák však do dneška nic nezhotovil; žádoucně tedy štelážek tento shotoviti, by vbrzku okrasa lampionů nebyla svévolně porušena.“ Výbor pana Vrzáka upomenul a ten v krátkém čase podstavec výboru odnesl.

Památkou na existenci spolku jsou sbírkové předměty ve sbírce Městského muzea Týn nad Vltavou: desítky notových záznamů, plakáty a pozvánky, členské knížky, různé doklady a korespondence, fotografie, zmiňovaný prapor a také taktovka se jménem předsedy spolku Jana Hovory.¹⁵⁶

Ve Státním okresním archivu v Českých Budějovicích se dochoval fond B 2268 Pěvecký spolek Puchmír. Konvolut písemností byl převzat SOkA 1. 12. 1953¹⁵⁷, přestože tedy neznáme dataci zániku spolku, můžeme s určitostí říci, že ke zmíněnému datu již spolek oficiálně neexistoval.

¹⁵⁶ SUDOVA, M.: Zpěvácký spolek Puchmír. Týn nad Vltavou: *Vltavín*, 2013, č. 11.

¹⁵⁷ Státní okresní archiv České Budějovice, Úvod k inventáři fondu B 2268 Pěvecký spolek Puchmír Týn nad Vltavou, r. 1963.

ZÁVĚR

Tématika hudebního školství v Týně nad Vltavou nebyla dosud odborně uchopena a zpracována. Mým hlavním cílem proto bylo shrnutí veškerých dostupných regionálních pramenů, jejich analýza a komparace, včetně případného vysvětlení rozdílných informací a porovnání zjištěných výsledků s obecným vývojem hudebního školství v Čechách. Druhotným cílem pak bylo publikování této práce a její využití jako výchozího zdroje pro následnou badatelskou činnost a pro komplexní zpracování tématiky v širším regionu jižních Čech.

První cíl, shrnutí veškerých regionálních pramenů, se zpočátku jevil exaktní a jednoduchý, neboť se ukazovalo, že existuje pouze malé množství primárních zdrojů. Například zcela chybí nejdůležitější primární pramenná základna typu kroniky hudební školy. V důsledku této absence však bylo nutné prozkoumat a badatelsky vytěžit druhotné primární zdroje, jako např. kroniky města Týna nad Vltavou, kroniky spolků, školní kroniky, školní vysvědčení, účetní dokumenty apod. V průběhu mé práce se mi podařilo nacházet i další nepublikované zdroje, např. literátské kancionály v majetku Římskokatolické farnosti v Týně nad Vltavou. Výčet regionálních pramenů tak byl v konečném důsledku složitější a obsáhlejší, než se zpočátku zdálo.

Při hlubším zkoumání problematiky jsem rovněž získávala další drobné informace roztroušené po mnoha druhotných zdrojích, např. v publikacích týkajících se jihočeské kulturní historie, ochotnického divadla, novinové články atd. Velmi si rovněž cením on-line zdrojů, díky nimž jsem získala přehled o historii hudebních institucí či doplnila ucelený obraz života významných osobností vltavotýnského hudebního školství. Díky širokému spektru pramenů se mi podařilo porovnat jednotlivé zdroje a odstranit nepřesnosti či chyby v interpretacích (např. životopisná data).

Z komparace těchto regionálních výsledků s obecným hudebním školstvím nevyplývala relativně významná abnormalita, hudební školství v Týně nad Vltavou se vyvíjelo analogicky se školstvím obecným. Zdůraznit snad mohu pouze velmi raný počátek vzdělávání (2. pol. 13. stol.) prostřednictvím kapitulní školy (například v Českých Budějovicích jsou první školy uváděny o století později).

Hlavní cíl mé práce byl tedy z tohoto hlediska splněn. Z důvodu omezeného rozsahu práce jsem však nemohla regionální problematiku zpracovat do větší hloubky. Práce by dle mého názoru ještě měla být rozšířena z časového hlediska o druhou

polovinu 20. století, v níž se objevují nejdůležitější osobnosti hudební pedagogiky vltavotýnského regionu, jakými byli například hudební skladatel a pedagog, první docent na DAMU, Otto Rödl, nebo pedagog, hudební skladatel, autor pedagogické literatury pro LŠU, Iron Josef Urks, kteří jsou v rámci této práce zmíněni pouze okrajově. Samostatnou kapitolu by jistě zasloužily i další významné regionální osobnosti, např. hudební skladatelé Karel Komzák otec a Karel Komzák syn, rodina pedagogů a hudebníků Kovaříkových ze Vseteče (Jan Josef Kovařík byl houslistou newyorské filharmonie a tajemníkem a přítelem Antonína Dvořáka, Dvořákova návštěva u Kovaříkových ve Spillvillu podnítila mimo jiné vznik slavné 9. symfonie – Novosvětské) a další.

Samostatný výzkum by si zasloužila také funkcionální hudební výchova v regionu – předávání hudby mimoškolní činností. Kupříkladu dokumenty archivní povahy Městského muzea Týn nad Vltavou obsahují několik zajímavých rukopisných zpěvníků, které by bylo přínosné blíže probádat. Nositeli hudební tradice jsou rovněž místní spolky, např. Baráčnická obec Vitoraz nebo Divadelní společnost Vltavan. Zajímavým fenoménem s obzvlášť silnou tradicí je na Vltavotýnsku také tramská hudba a jí příbuzné žánry, které se zde předávají z generace na generaci již od vzniku prvních tramských osad ve 30. letech minulého století (této problematice jsem se věnovala v seminární práci k předmětu Základy pedagogiky volného času).

Tato tematika je tedy do budoucna otevřena a je možné ji dále rozšiřovat (o což bych se ráda pokusila v průběhu mého dalšího studia).

Druhotný vytčený cíl, tj. publikování této práce, či její zkrácené verze, je mým záměrem do konce r. 2016. Práci rovněž v tištěné podobě uložím do archivu Městského muzea Týn nad Vltavou jako výchozí zdroj pro následnou badatelskou činnost a v kopii daruji Základní umělecké škole Karla Komzáka v Týně nad Vltavou jako částečnou náhradu chybějící kroniky školy.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BLÜMLOVÁ, Dagmar: *Sto tváří z jihočeské kulturní historie*. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, 2000. ISBN 80-902584-6-8.

FUKAČ, Jiří; TESAŘ, Stanislav; VEREŠ, Jozef: *Hudební pedagogika. Koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000. ISBN 80-210-2458-5.

GREGOR, Vladimír; SEDLICKÝ, Tibor: *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. vydání. Praha: Supraphon, 1990. ISBN 80-7058-131-X.

HUMHEJ, Jan: *150 let ochotnického divadla v Týně nad Vltavou*. Týn nad Vltavou: Divadelní společnost Vltavan, 2006. Bez ISBN.

KONRÁD, Karel: *Dějiny posvátného zpěvu staročeského od 15. věku do zrušení literátských bratrstev*. I. díl, XV. věk a dějiny literátských bratrstev. Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1893. Bez ISBN.

KVASNIČKA, Edvard: *Šamotulský kancionál. Duchovní písně Jana Blahoslava: po prvé v tento soubor shromážděné a v původním pořadu přetištěné z kancionálu šamotulského, který byl vydán L. P. 1561 péčí Jednoty českých bratří*. Přerov: [s. n.], 1934. Bez ISBN.

LÉBL, Vladimír; POLEDŇÁK, Ivan: *Hudební věda*. III. Část. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. Bez ISBN.

LUKŠ, Vladimír: *Muzikanti na Vltavotýnsku*. Týn nad Vltavou: Městské muzeum Týn nad Vltavou, nedat. Bez ISBN.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsbírka historická, nepublikovaný strojopis, i. č. 47535, př. č. 263/01, MASÁK, J.; RYCHLÍKOVÁ, M.: Škola v Týně nad Vltavou.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsbírka historická, nepublikovaný strojopis, př. č. 281/30, Prvopis Kasprova životopisu, opsal Bedřich Karásek 1934.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsbírka historická, výstřižek z blíže neurčeného zdroje, KULÍŘ, Vratislav: Vltavotýnský graduál.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsbírka historická, i. č. 30677, př. č. 1684/33, Rukopisný kancionál, zpěvník adventní z r. 1647.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsbírka historická, osobnosti – Haydn, konvolut nepublikované korespondence.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsbírka historická, i. č. 21114, př. č. 37/82, pozvánka hudební školy.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsbírka historická, nepublikovaný strojopis, i. č. 47511, př. č. 263/2001, HONYŠ, V.: Historie a popis varhan v děkanském chrámu v Týně nad Vltavou, 22. 1. 1992.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou. Pamětní kniha města Týna nad Vltavou II.

Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. 24 díl. Praha: J. Otto, 1906. Bez ISBN.

PARSCH, Arnošt; PIŇOS, Alois; Šťastný, Jaroslav: *Náhoda, princip, systém, řád. Poznámky k odrazu přírody v současné hudbě.* Brno: Janáčkova akademie múzických umění, 2004. ISBN 80-85429-40-3.

POLEDŇÁK, Ivan: Smysl hudby a smysl pro hudbu. *Estetická výchova*, 1983/84, č. 2.

SAKAŘ, Josef: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí.* I. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1934. Bez ISBN.

SAKAŘ, Josef: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. II. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1935. Bez ISBN.

SAKAŘ, Josef: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. III. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1936. Bez ISBN.

SAKAŘ, Josef: *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. IV. díl. Týn nad Vltavou: Bohuslav Kučera, 1957. Bez ISBN.

SLAVÍKOVÁ, Marie: *Úvod do hudební pedagogiky. E-learningový kurz*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2006.

Státní okresní archiv České Budějovice, Fond I. národní škola Týn nad Vltavou 1833 – 1953, sig. B2247, Kronika Obecní školy Týn nad Vltavou 1873 – 1893.

Státní okresní archiv České Budějovice, Fond II. národní škola Týn nad Vltavou 1880 – 1953, sig. B2274, Kronika Obecní dívčí školy Týn nad Vltavou 1881 – 1939.

Státní okresní archiv České Budějovice, Fond. I. národní škola Týn nad Vltavou 1833 – 1953, sig. B2247, Pamětní kniha spojené školy měšťanské se školou obecnou pro chlapce v Týně nad Vltavou 1833 – 1953.

Státní okresní archiv České Budějovice, Fond II. střední škola Týn nad Vltavou 1911 – 1953, sig. B2275, Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké v Týně nad Vltavou 1934 – 1981.

Státní okresní archiv České Budějovice, IV/1/77 kn. 523, Pokladní deník, Kuratorium Městské hudební školy v Týně n./V. (27/11 1939 – 31/12 1949).

Státní okresní archiv České Budějovice, Úvod k inventáři fondu B 2268 Pěvecký spolek Puchmír Týn nad Vltavou, r. 1963. Strojopis.

Státní okresní archiv České Budějovice, i. č. 21, sig. A1/b-1, ev. j. 8.

Z KOLOVRAT, Bohuslav: Václav Friml, venkovský učitel, hudebník. *Český lid*, 1912, roč. 22.

ZUŠ Sezimovo Ústí [online]. [cit. 22. 11. 2014]. Dostupné z: <<http://www.zus-sezimovo-usti.cz/o-skole/historie>>.

SMETÁČKOVÁ, Míla: ISME – International Society for Music Education, Mezinárodní společnost pro hudební výchovu. *Musica viva in schola: sborník z XVII. hudebně pedagogické konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2001.

SUDOVÁ, Martina: Vltavotýnští tamburaši. Týn nad Vltavou: *Vltavín*, 2006, č. 9.

SUDOVÁ, Martina: Dva Petrové a první mateřská škola v Týně nad Vltavou. Týn nad Vltavou: *Vltavín*, 2011, č. 10.

SUDOVÁ, Martina: Zpěvácký spolek Puchmír. Týn nad Vltavou: *Vltavín*, 2013, č. 11.

SUDOVÁ, Martina: O Vánocích starého Týna. Týn nad Vltavou: *Vltavín*, 2014, č. 12.

On-line zdroje

Český hudební slovník osob a institucí. Brno: Ústav hudební vědy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity [online]. [cit. 22. 11. 2014]. Dostupné z: <http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=7355>.

Historie tamburašské hudby [online]. [cit. 12. 12. 2014]. Dostupné z: <http://www.tamburasi.cz/historie_h.htm>.

MORKES, František: *K historii českého církevního školství* [online]. [cit. 22. 11. 2014]. Dostupné z: <skolstvi.cirkev.cz/_d/historie-ccs.doc>.

Sbor SILOE. *Malý slovníček hudebních výrazů* [online]. [cit. 17. 11. 2014]. Dostupné z:

<http://www.sbor.webzdarma.cz/slovník%20hudby/WXZ_slovník.htm#z%C3%A1mek%C3%A9%20kapely/>.

Sbor SILOE. *Malý slovníček hudebních výrazů* [online]. [cit. 17. 11. 2014]. Dostupné z:

<http://www.sbor.webzdarma.cz/slovník%20hudby/K_slovník.htm#Konzervato%C5%99%20v%20Praze%C2%A0/>.

SMÝKAL, Josef: *Tyflopedický lexikon jmenný* [online]. [cit. 22. 11. 2014]. Dostupné z:

<<http://www.apogeum.info/tlex/heslo.php?id=765>>.

PŘÍLOHY

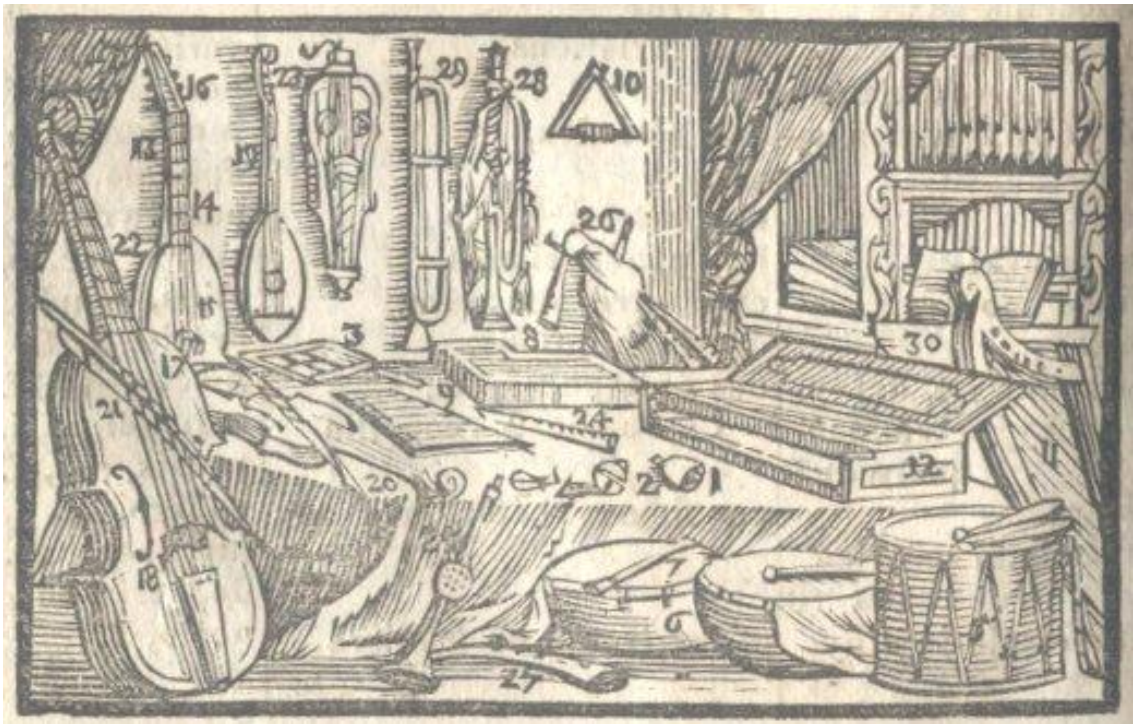
Příloha I.

Obraz literátského bratrstva v Prachaticích z r. 1604.

Prachatické muzeum, i. č. E-VUO-17, př. č. 848/79.

Příloha II.

Hudební nástroje (přepis podle původního jazyka): 1/ cymbal, 2/ zvoneček, 3/ řehtačka, 4/ brumlačka, 5/ buben, 6/ kotel, 7/ palička, 8/ břinkadlo, 9/ cymbálek, 10/ tříhránek, 11/ harfa, 12/ klavír, 13/ lautna, 14/ krk, 15/ vršek, 16/ kolíky, 17/ struny, 18/ mosteček, 19/ cythara, 20/ husle, 21/ smyčec, 22/ noty, (23 není), 24/ fletna, 25/ šalmaj, 26/ dudy, 27/ cynk, 28/ trouba, 29/ pozaun, 30/ varhany.

KOMENSKÝ, Jan, Amos: *Svět v obrazech*. Hradec Králové: Jan Host. Pospíšil, 1833, s. 270 – 274.

Příloha III.

Marie Bartušková.

Archiv autorky práce.

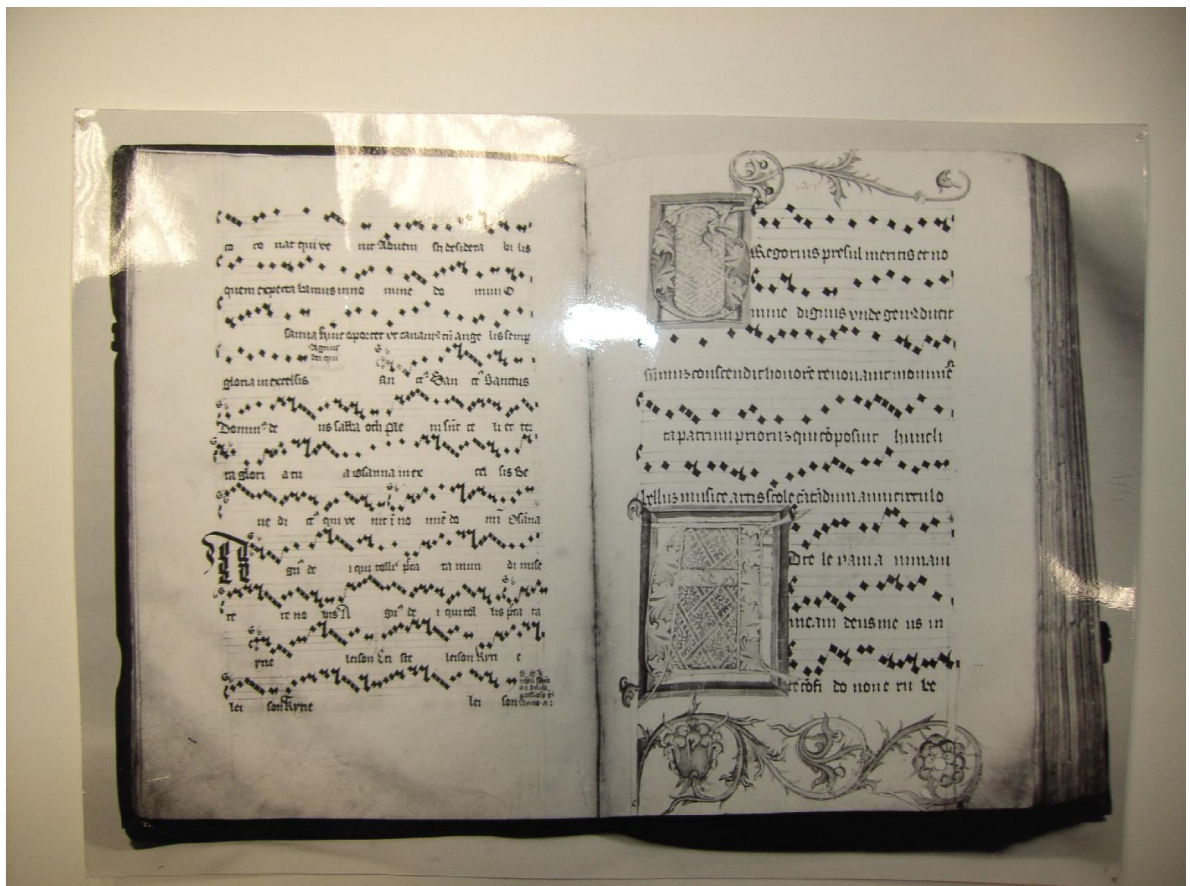
Příloha IV.

Vltavotýnský graduál. Detail iniciály.

Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, př. č. 1449/69.

Příloha V.

Vltavotýnský graduál.

Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, př. č. 1449/69.

Kancionál, zpěvník adventní z r. 1647, fol. 1a s podpisem Antonína Koniáše.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsbírka historická, i. č. 30677, př.
č. 1684/33, Rukopisný kancionál, zpěvník adventní z r. 1647.

Příloha VII.

Varhany v kostele sv. Jakuba v Týně nad Vltavou.

Archiv autorky práce.

Příloha VIII.

Restaurovaný varhanní pozitiv ze sbírky Městského muzea Týn nad Vltavou. Přenosný jednomanuálový varhanní pozitiv, který získalo muzeum do svých sbírek darem v roce 1945, do sbírek byl tento předmět zapsán pod přírůstkovým číslem 5779/45, inventární číslo 43703. Varhany pocházejí pravděpodobně z 20. let 18. století., nástroj byl zřejmě využíván při procesích a církevních slavnostech. Dnes je umístěn v obřadní síni Městského úřadu Týn nad Vltavou.

Archiv autorky práce.

Příloha IX.

Dům čp. 225, budova školy.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, podsběrka fotografie filmy, i. č. 17315, př. č. 33/P, sig. 33/F.

Příloha X.

Vltavotýnští učitelé kol. r. 1880. Zleva: Gajer, Pešta, Petr Stuchl, Paleček, Jakub Weichet, Valek.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, podsběrka fotografie filmy, i. č. 18955, př. č. 535/30, sig. 4822/F.

Příloha XI.

Portrét Karla Aloise Vinařického.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, podsbírka historická, i. č. 35498, př. č. 4017/39.

Příloha XII.

Budova Vinařického školy.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, podsběrka fotografie filmy, i. č. 53654/31, př. č. 2686/96, sig. 13771/F.

Příloha XIII.

Petr Hanzal v opatrovně se svými svěřenci r. 1879.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, podsbírka fotografie filmy, i. č. 28329, př. č. 1233/81, sig. 2697/F.

Příloha XIV.

Učitelský sbor dívčí obecné školy, sedící uprostřed ředitel Václav Pešta, cca 80. léta 19. stol.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, podsběrka fotografie filmy, i. č. 18338, př. č. 1340/81, sig. 3344/F.

Příloha XV.

Část kapely z Týna nad Vltavou při účinkování v Bohunicích jako doprovod divadelní hry se zpěvy. Druhý zprava s violou Jan Masák. Kol. r. 1938.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, podsběrka fotografie filmy, i. č. 25466, př. č. 1945/84, sig. 8506/F.

Příloha XVI.

Číslo 13

Zpráva

žák Masáček Matěj

třída v školním roce 1872 čtvrtletí

choval se /, chodil do školy / *) a učil se /

Ve věcech školních prospěl takto:

V náboženství		V dějepise	
V české řeči	ve čtení	V přírodopise	
	v mluvnici a v pravopise	V psaní	
	v písemném prosovení	V kreslení	
V počtech		V zpěvu	
V tvaroznalství		V těloeviku	
V zeměpise		V německé řeči	

*) Zameškaných v učení hodin vůbec z kterýchž neomluvených zůstalo:

V Týně nad Vltavou, dne 1. srpna 1872

Matěj Masáček
třída učitel

Školní vysvědčení žáka Matěje Masáka z 1. tř. obecné školy z r. 1872. Z tiskopisu je patrné, že výuka zpěvu v 1. ročníku neprobíhala.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsběrka historická, i. č. 7390, př. č. 712/30.

Číslo 56.

Obecná škola *peši* třídní v *Týně nad Vltavou*.

Zpráva třetí.

Masák Matěj

žák *4* třídy, vyhověl v školním roce 1876 v čtvrtletí třetím takto:
 v návštěvě školní *1* v mravném chování *1* v pilnosti *2*

v náboženství			v psaní	<i>2</i>
v jazyku vyučovacím	ve čtení	<i>1</i>	ve zpěvu	<i>2</i>
	v mluvnici a pravopisu	<i>1</i>	v tělocviku	<i>2</i>
	v písemném proslovení	<i>1</i>	v ženských ručních pracích	
v počtech		<i>2</i>		
v zeměpisu a dějepisu		<i>2</i>		
v znalosti věcí přírodních		<i>2</i>		
v znalosti tvarů měřických a jich kreslení		<i>3</i>		

Počet zameškaných hodin *5*, a to neomluvených: *5*.
 Zevnější podoba písemných úkolů *2*

Týně nad Vlt., dne *20. Října* 1876.

J. Hanáček
třídní učitel.

Školní vysvědčení žáka Matěje Masáka ze 4. tř. obecné školy z r. 1876. Z tiskopisu je patrné, že ve 4. ročníku se zpěv vyučoval.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsbírka historická, i. č. 7392, př. č. 712/30.

Příloha XVIII.

Originál pohlednice tamburašské kapely v Týně nad Vltavou, zaslané řediteli školy Janu Vojtovi do Neznašova 17. 8. 1913. Kapela byla složena především z pedagogů. V první řadě první zleva sedí učitel Syřiště, v druhé řadě první zleva kaplan Porod, vedle něho známý vltavotýnský lékař a starosta města Antonín Lev, vedle něho učitelka Ida Vojtová, vedle ní další dvě učitelky Novotná a Levová. Ve třetí řadě první zleva je učitel Karel Loula, vedle něho jeho kolega Mutych, jméno vedle stojícího muže neznáme, předposlední v řadě je učitel Bartuška a řadu uzavírá s „basou“ ředitel Jan Vojta. V poslední řadě se podařilo identifikovat pouze prvního zleva, učitele Jaroslava Hanzlíka, díky němuž dnes známe mnohé podrobnosti našeho města, neboť na podkladě jeho rukopisných poznámek zpracoval Josef Sakař Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, podsběrka fotografie filmy, i. č. 52615, př. č. 28/66, sig. 12269/F.

Příloha XIX.

Kopie téže pohlednice jako u přílohy XVIII., zde je ovšem důležitá datace 11. 1. 1902.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, podsíbrka fotografie filmy, i. č. 23101, př. č. 1834/83, sig. 7459/F.

Příloha XX.

Kapela Františka Horáka v r. 1928. František Horák s křídlovkou druhý zprava.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, podsbírka fotografie filmy, i. č. 23102, př. č. 1834/83, sig. 7460/F.

Příloha XXI.

Bohuslav Lokvenc na snímku z počátku 20. stol.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, podsbírka fotografie filmy, i. č. 25465, př. č. 1945/84, sig. 8505/F.

Příloha XXII.

Soukromá hudební škola Bohuslava Lokvence v jeho domě čp. 40 v Svatovítské, dnešní Jiráskově ul.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, podsběrka fotografie filmy, i. č. 17867, sig. 29/F.

Příloha XXIII.

Hudební škola a pedagog Bohuslav Lokvenc se svými žáky 28. 4. 1929. Ve druhé řadě třetí zleva I. J. Urks, pozdější učitel hudby v Týně nad Vltavou.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, podsběrka fotografie filmy, i. č. 23078, př. č. 1835/83, sig. 7470/F.

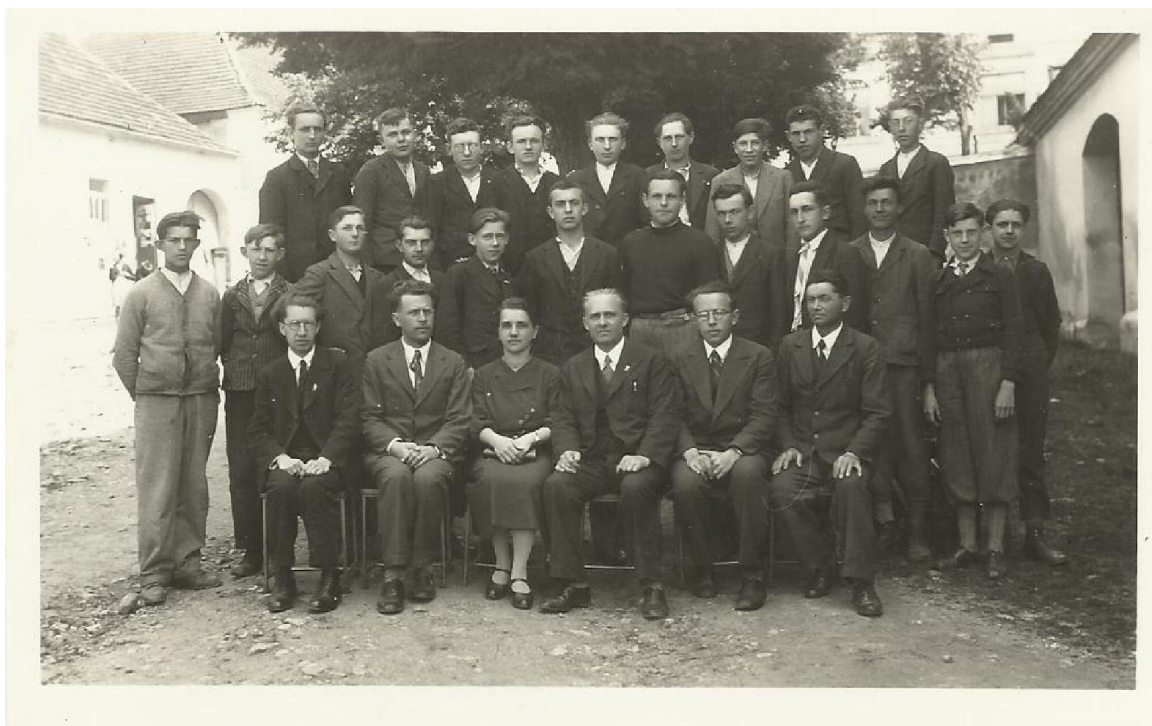
Příloha XXIV.

3. ročník Obecné školy chlapecké v Týně nad Vltavou ve školním roce 1936 – 1937 s pedagogickým sborem. Uprostřed 1. pedagog sedící zleva Josef Tengler. Foceno před budovou Vinařického školy.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, podsbírka fotografie filmy, i. č. 10628, př. č. 1186/80, sig. 2254/F.

Příloha XXV.

Živnostenská škola pokračovací v Týně nad Vltavou kol. r. 1935, druhý sledící zleva František Ryska, první sedící zleva Jan Masák.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, podsběrka fotografie filmy, i. č. 23005, př. č. 1876/83, sig. 7756/F.

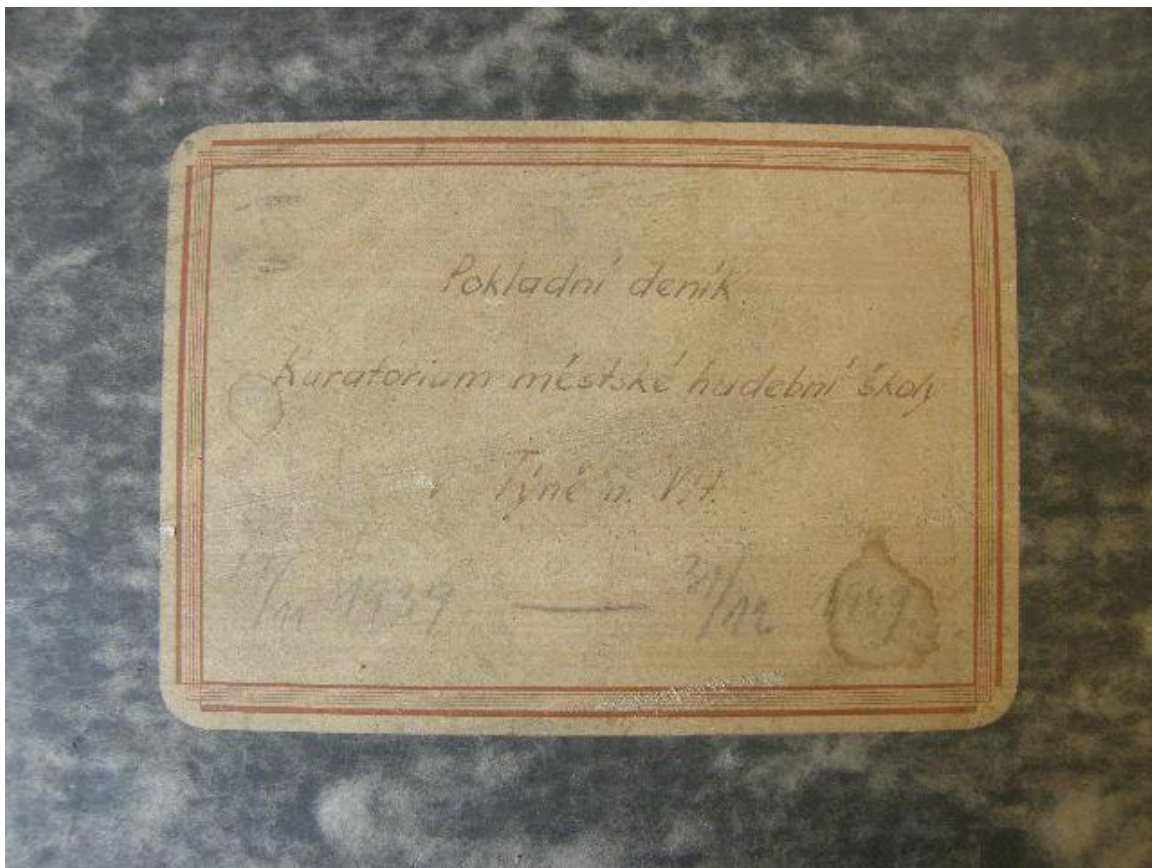
Příloha XXVI.

Městská hudební škola v Týně nad Vltavou v r. 1940, žáci a učitelé před opatrovnou v Dewetterově ul. Uprostřed ředitel V. Novák.

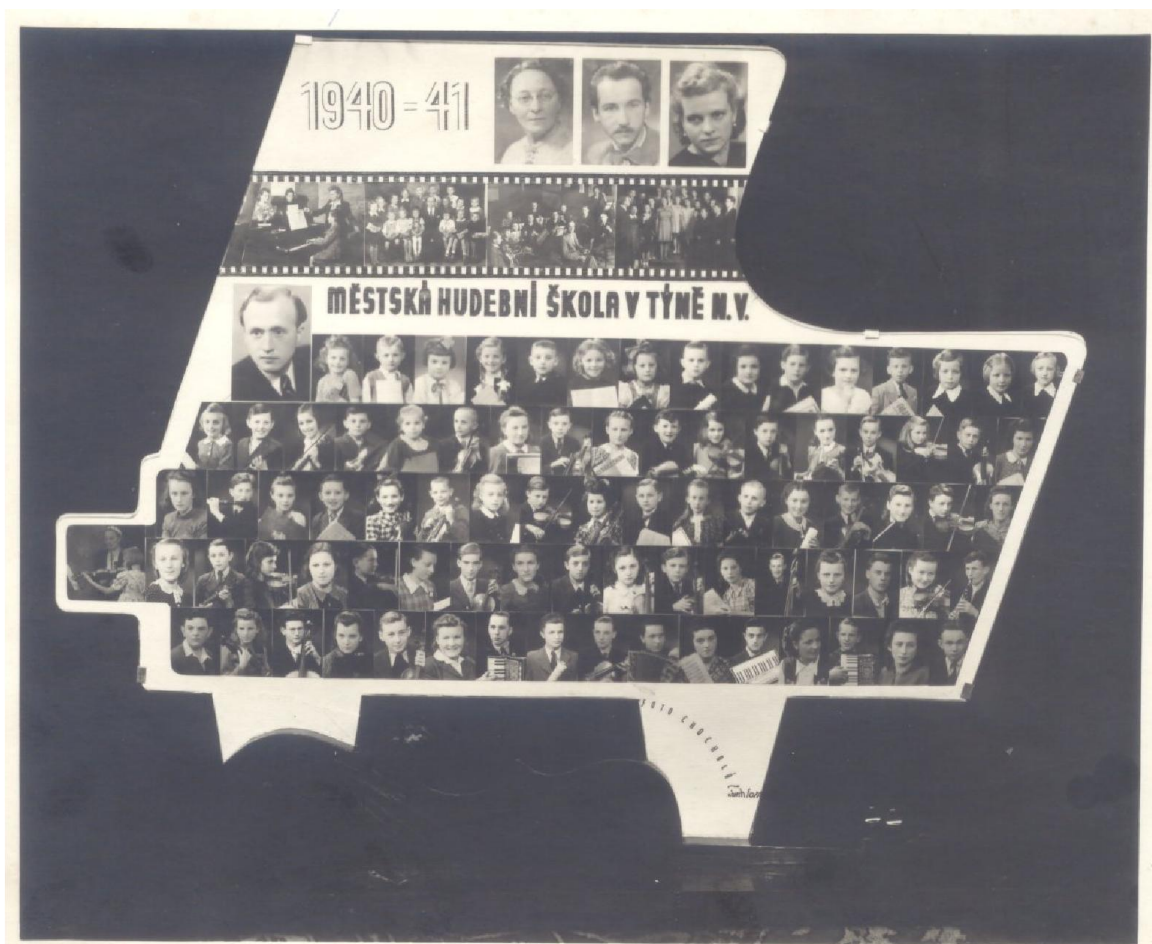
Městské muzeum v Týně nad Vltavou, podsběrka fotografie filmy, i. č. 27706, př. č. 2054/85, sig. 9572/F.

Příloha XXVII.

Pokladní deník Kuratoria Městské hudební školy v Týně nad Vltavou.

Státní okresní archiv České Budějovice, IV/1/77 kn. 523, Pokladní deník, Kuratorium Městské hudební školy v Týně n./V. (27/11 1939 – 31/12 1949).

Městská hudební škola v Týně nad Vltavou ve školním roce 1940 – 1941. Mezi třemi pedagogy nahoře uprostřed I. J. Urks. Vlevo u textu ředitel školy V. Novák.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, podsběrka fotografie filmy, i. č. 37637, př. č. 2236/88, sig. 11375/F.

Příloha XXIX.

Stavba Lidové školy umění Týn nad Vltavou v r. 1973.

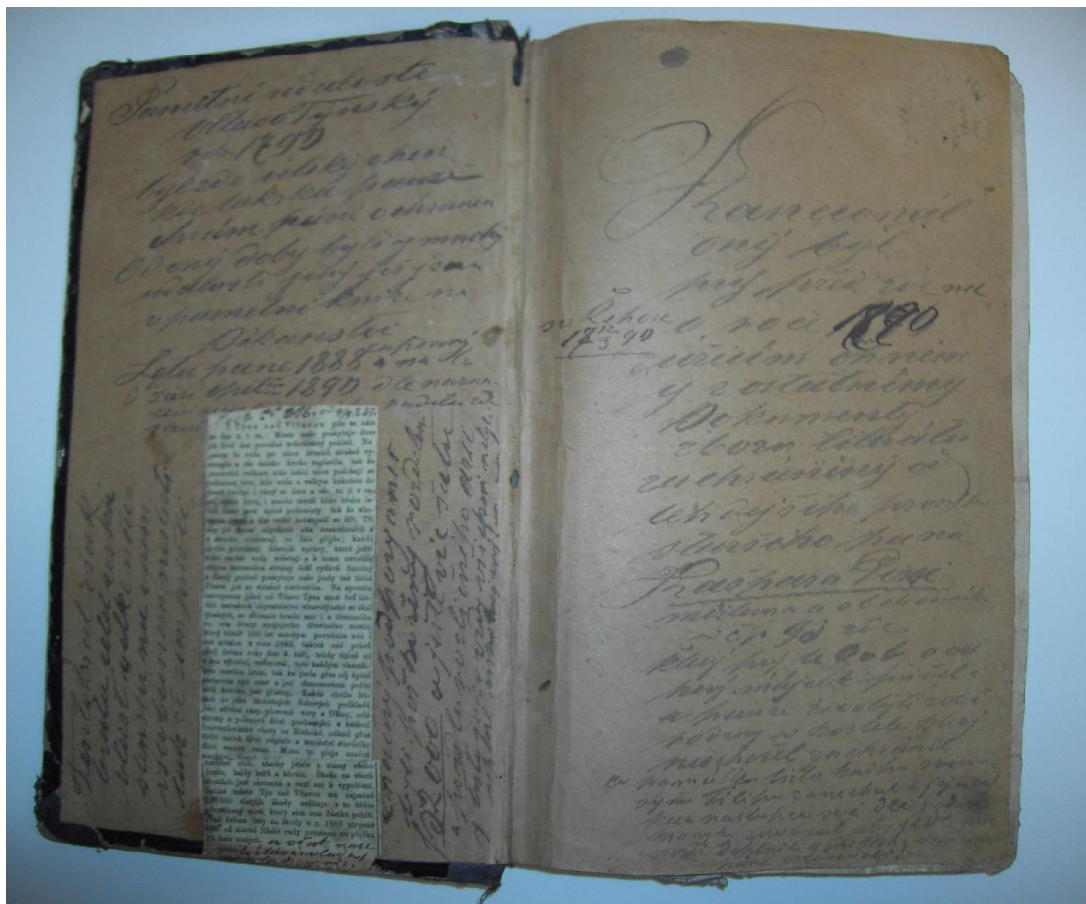
Městské muzeum v Týně nad Vltavou, podsbírka fotografie filmy, i. č. 19872, př. č. 1549/82, sig. 5585/F.

Příloha XXX.

Slavnostní otevření Lidové školy umění Týn nad Vltavou 1. 11. 1974.

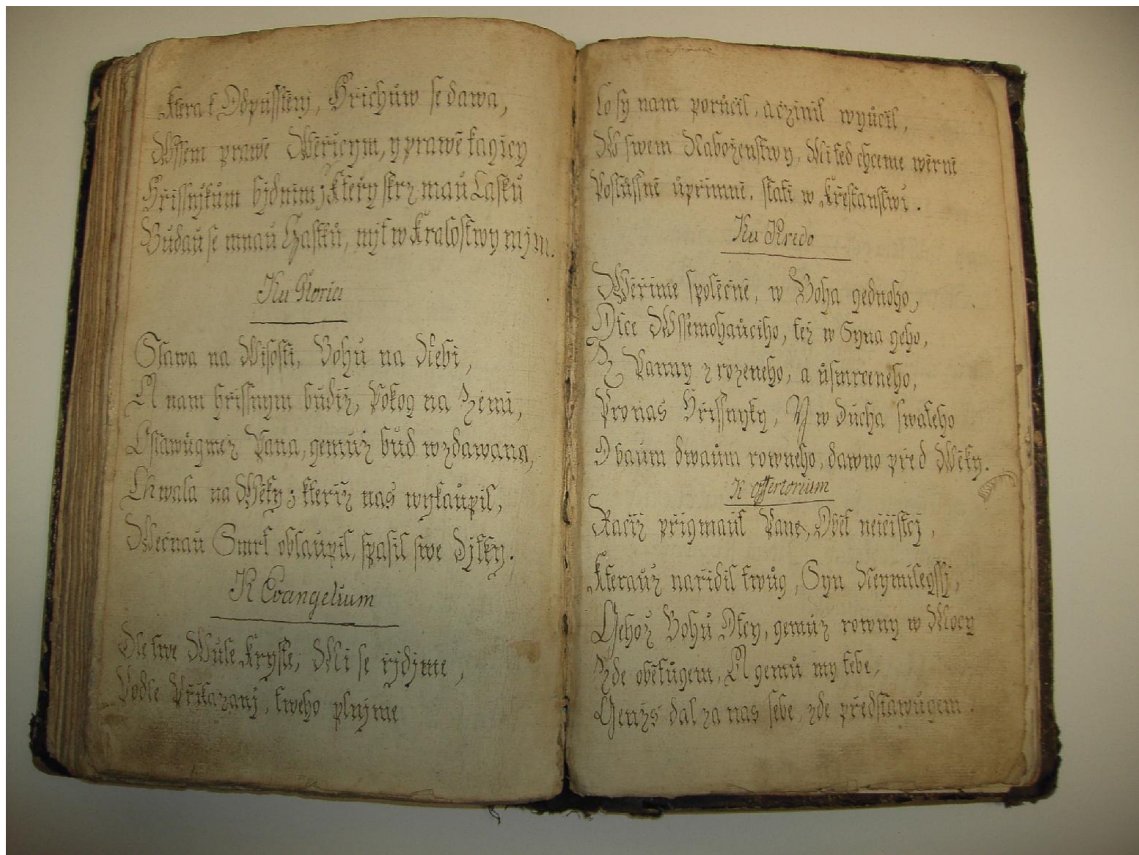
Městské muzeum v Týně nad Vltavou, podsbírka fotografie filmy, i. č. 20027, př. č. 1548/82, sig. 5583/F.

Předsádka kancionálu literátského bratrstva v Týně nad Vltavou z r. 1790.

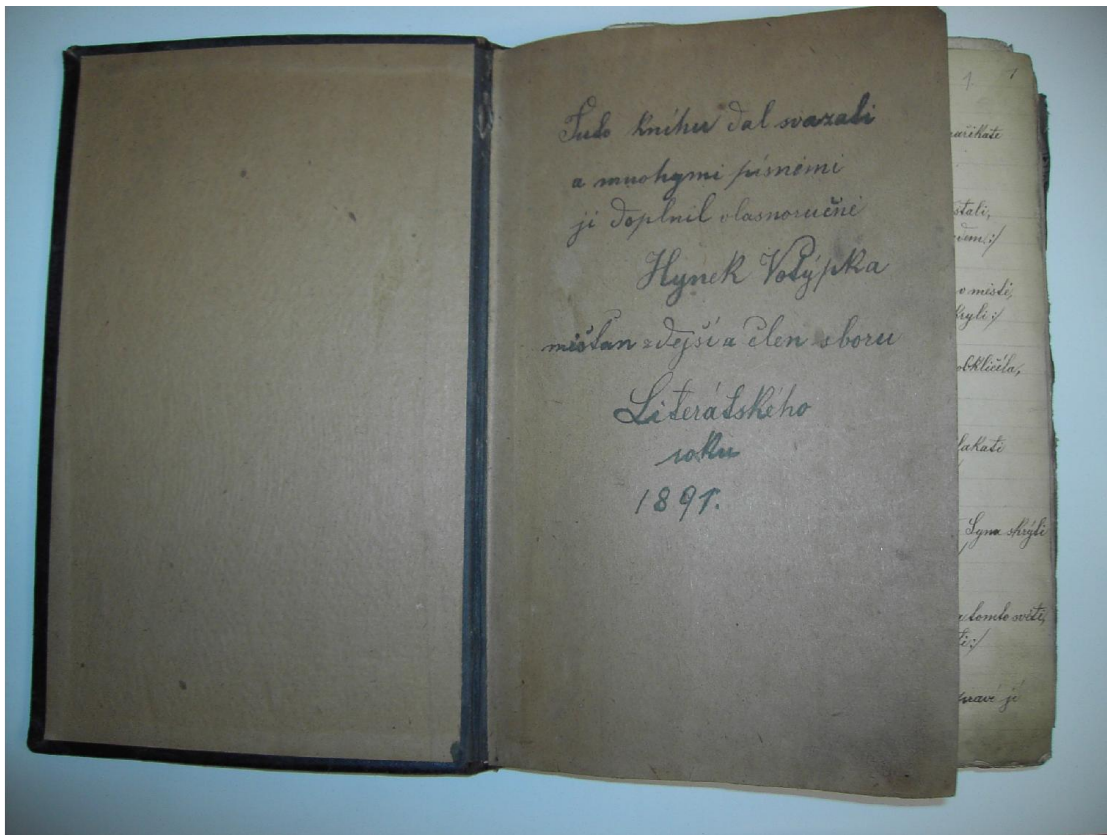
Římskokatolická farnost Týn nad Vltavou.

Příloha XXXII.

Kancionál literátského bratrstva v Týně nad Vltavou z r. 1790, ukázka rukopisu.

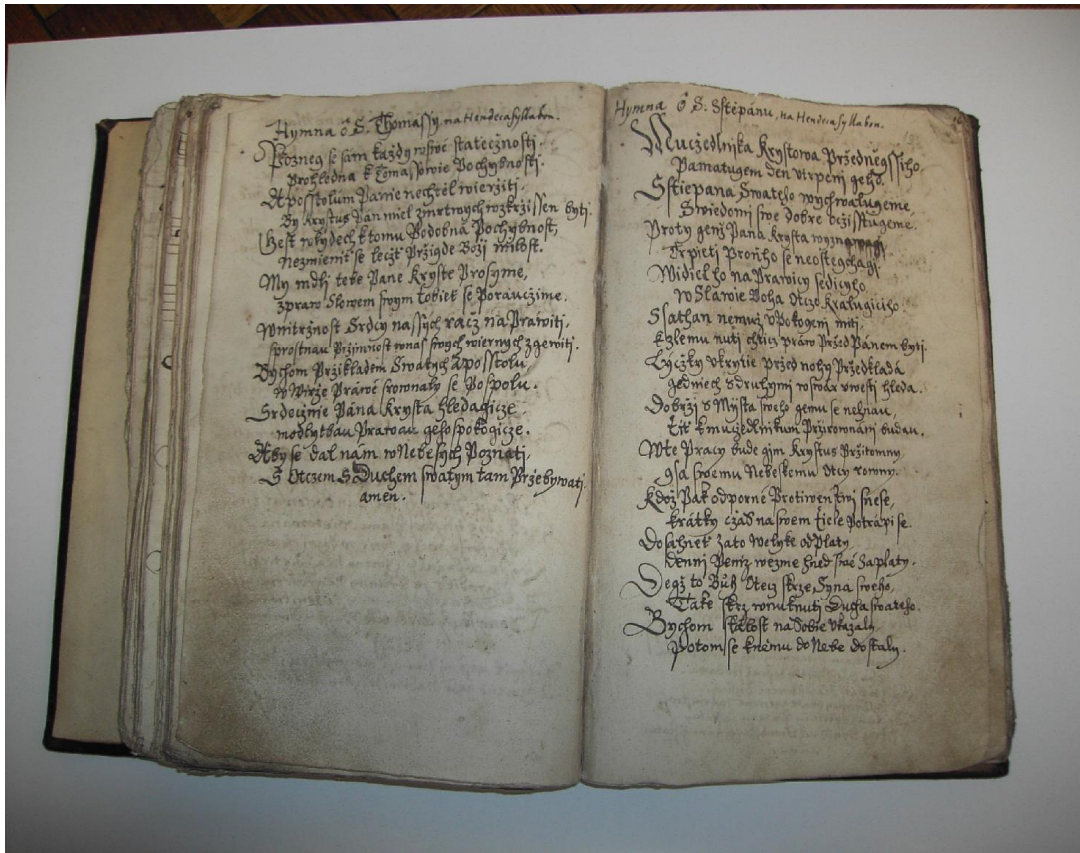
Římskokatolická farnost Týn nad Vltavou.

Předsádka kancionálu literátského bratrstva v Týně nad Vltavou z r. 1891.

Římskokatolická farnost Týn nad Vltavou.

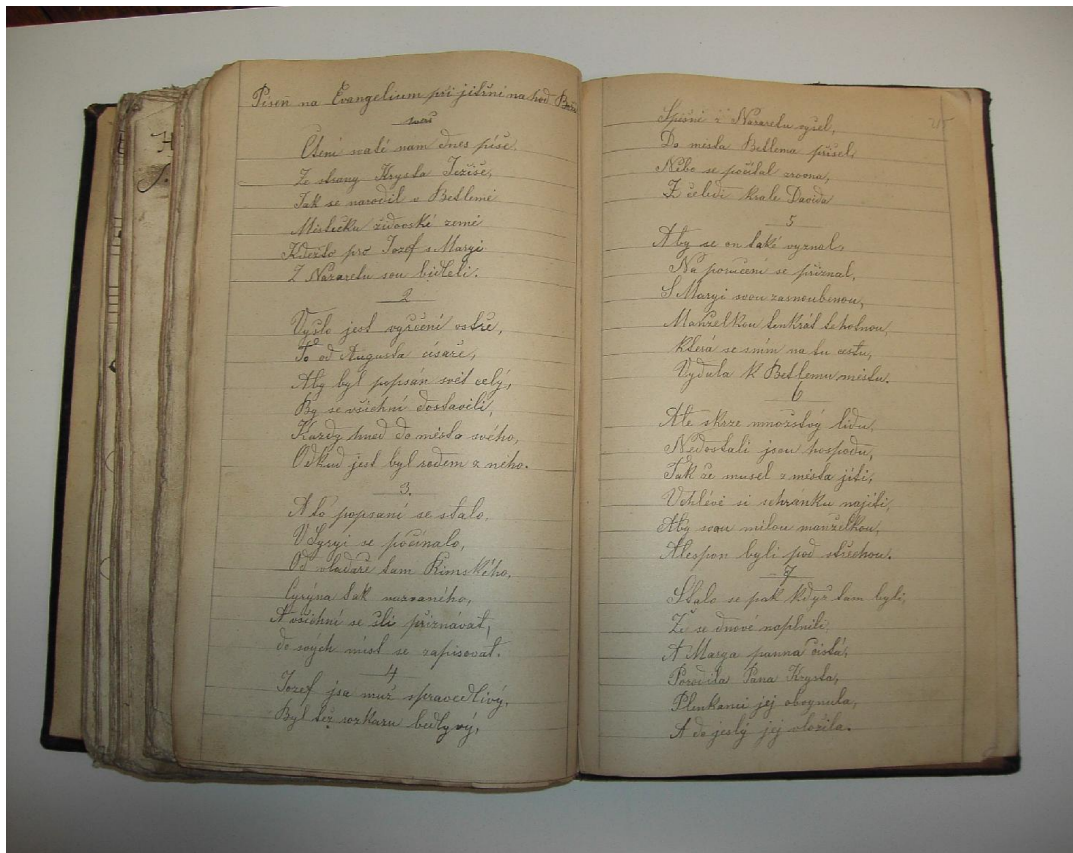
Příloha XXXIV.

Kancionál literátského bratrstva v Týně nad Vltavou z r. 1891, ukázka rukopisu.

Římskokatolická farnost Týn nad Vltavou.

Příloha XXXV.

Kancionál literátského bratrstva v Týně nad Vltavou z r. 1891, ukázka rukopisu.

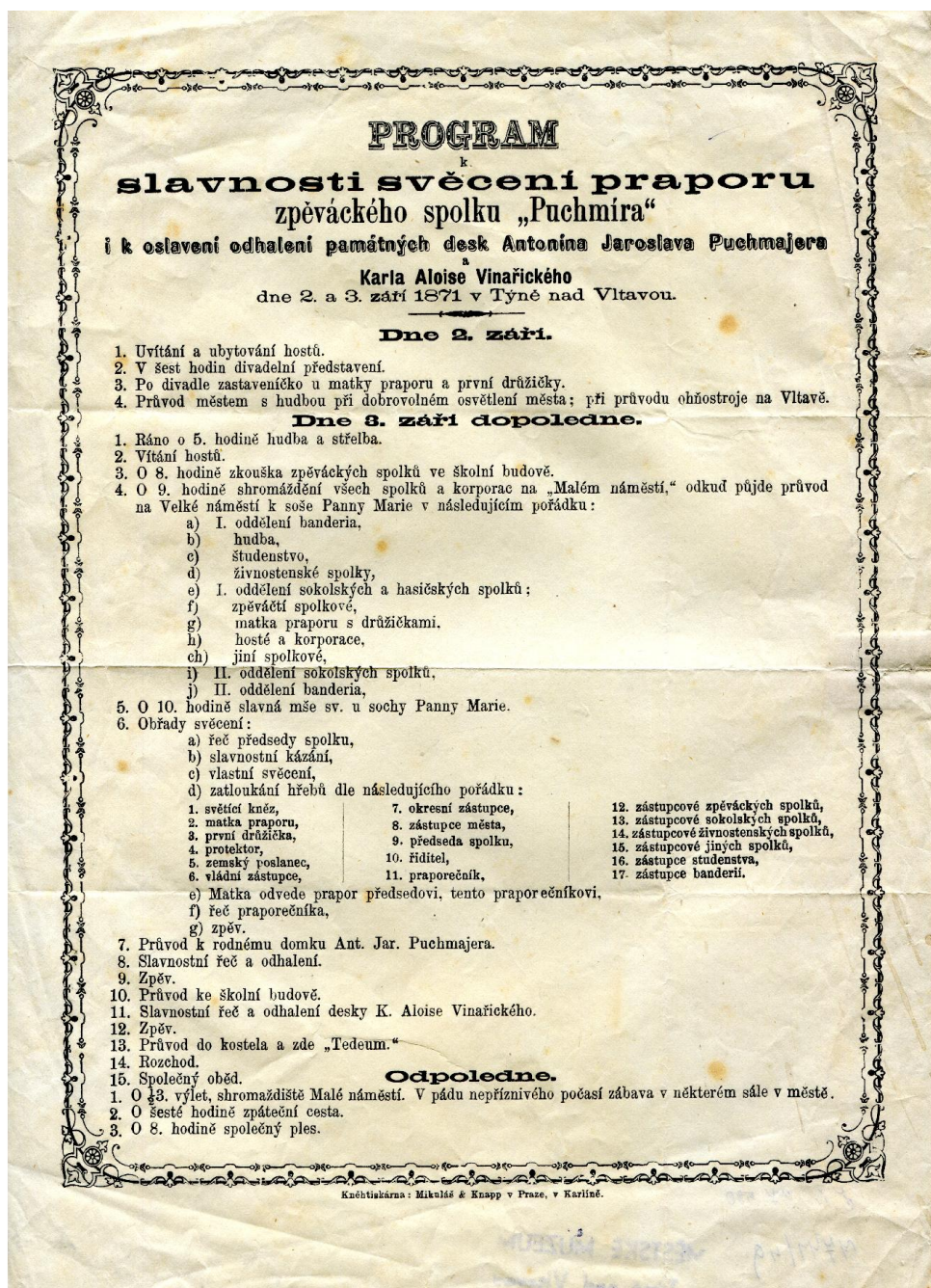
Římskokatolická farnost Týn nad Vltavou.

Příloha XXXVI.

Kancionál literátského bratrstva v Týně nad Vltavou z r. 1891, ukázka rukopisu.

Římskokatolická farnost Týn nad Vltavou.

Program slavnosti svěcení praporu zpěváckého spolku Puchmír, 2. – 3. 9. 1871.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsírka historická, i. č. 24986, př. č. 47/62.

Pamětní medaile slavnosti svěcení praporu zpěváckého spolku Puchmír a odhalení pamětních desek A. J. Puchmajerovi a K. A. Vinařickému, 2. – 3. 9. 1871.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, Fond DAP, podsběrka historická, i. č. 51579, př. č. 1079/31.

Příloha XXXIX.

Mužský sbor Puchmíru v r. 1936. V 1. řadě 5. muž zleva sbormistr Otto Rödl.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, podsbírka fotografie filmy, i. č. 23921, př. č. 1897/83, sig. 8001/F.

Příloha XXXX.

Ženský sbor Puchmíru v r. 1936. V 1. řadě 5. muž zleva sbormistr Otto Rödl.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, podsběrka fotografie filmy, i. č. 23922, př. č. 1897/83, sig. 8002/F.

Příloha XXXXI.

Spolek Puchmír v r. 1936, při oslavách 75. výročí.

Městské muzeum v Týně nad Vltavou, podsbírka fotografie filmy, i. č. 18095, př. č. 1303/81, sig. 3155/F.

ABSTRAKT

SUDOVÁ, M. *Počátky hudebního školství v Týně nad Vltavou*. České Budějovice, 2015. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce K. Ochozka.

Klíčová slova: hudební školství, historie hudební pedagogiky, regionální historie, Týn nad Vltavou, hudební škola.

Práce se zabývá počátky a historickým vývojem hudebního školství v Týně nad Vltavou. Shrnuje a analyzuje veškeré dostupné regionální prameny. První část práce je věnována obecnému vývoji hudební pedagogiky na území českého státu, druhá část je věnována historii hudebního školství v Týně nad Vltavou. Třetí část shrnuje historii samostatné hudební školy v Týně nad Vltavou. Zvláštní pozornost je věnována problematice nejstarších rukopisných hudebních památek. Dva samostatné oddíly jsou věnovány literátskému bratrstvu a pěveckému spolku Puchmír. Práce je prvním zpracováním této regionální tematiky.

ABSTRACT

The beginnings of music education in Týn nad Vltavou

Key words: music education, music education history, regional history, Týn nad Vltavou, music school.

This work deals with the origins and historical development of music education in Týn nad Vltavou. It summarizes and analyzes all available regional sources. The first part concerns the general development of music education in the Czech lands, while the second part is devoted to the history of music education in Týn nad Vltavou. The third section summarizes the history of the independent music school in Týn nad Vltavou. The oldest music manuscripts are given particular attention. Separate sections are dedicated to the Literary Brotherhood as well as the Puchmír Choir. This is the first study that deals with this specific regional topic.